

EduAkademia.pl

prace naukowe na zlecenie

Przykładowa-praca-licencjacka-44

Anna Chochorowska

CENTRUM PIELGRZYMOWANIA IM. JANA PAWŁA II

W STARYM SĄCZU

(PRACA DYPLOMOWA)

NOWY SĄCZ 2004

1

Szczególne podziękowania kieruję w stronę dr hab. inŜ. Witolda Niemca oraz mgr Mariusza Borkowskiego, których cenne uwagi przyczyniły się do ostatecznego kształtu prezentowanej pracy.

Pragnę równieŜ podziękować ks. Tadeuszowi Sajdakowi dyrektorowi Sądeckiego Centrum Pielgrzymowania za udzielone informacje i materiały.

2

SPIS TREŚCI

Wstęp 2

Cel i zakres pracy 4

1. Stary Sącz - lokalizacja, połoŜenie, ludność 5

1.1. Położenie Starego Sącza	5
1.2. Charakterystyka terenu	6
1.3. Uwarunkowania klimatyczne	7
1.4. Ludność	8
2. Rys historii Starego Sącza	13
2.1. Stary Sącz – rys historyczny	13
2.2. ście Księżnej Kingi	20
2.3. Miejsce Św. Kingi w historii Polski i Sądecczyzny	25
2.4. Kult Św. Kingi	28
2.5. Znaczenie klasztoru klarysek dla Sądecczyzny	36
3. Sądeckie Centrum Pielgrzymowania	41
3.1. Historia budowy Ołtarza Papieskiego	41
3.2. Walory architektoniczne, symbolika Ołtarza	43
3.3. Historia powstania Centrum Pielgrzymowania	48
3.4. Zagospodarowanie turystyczne terenu wokół ł Ołtarza - Dom Pielgrzyma	50
3.5. Perspektywy rozwoju Sądeckiego Centrum Pielgrzymowania na Sądecczyźnie	53
3.5.1. Plany rozwoju Miasta i Gminy Stary Sącz	55
3.5.2. Rozbudowa zaplecza turystycznego Sądeckiego Centrum Pielgrzymowania	56
4. Podsumowanie i wnioski	58

3

WSTĘP

Do sanktuariów krajowych i zagranicznych pielgrzymuje rocznie około siedmiu milionów Polaków. Co piąty pielgrzym wędrujący obecnie po Europie jest Polakiem.

Eksplozja ruchu pielgrzymkowego z Polski nastąpiła po 1978 roku, kiedy na Piotrowym tronie zasiadł Karol Wojtyła. Rodacy zaczęli odwiedzać papieża w Rzymie, a sam Jan Paweł II, najbardziej znany w świecie pielgrzym, dawał im przykład, stwarzał coraz więcej okazji do wyjazdów, beatyfikując lub kanonizując w Rzymie wielu Polaków, czy też wzywając młodzież na kolejne Światowe Dni.

Turystyka religijna i pielgrzymkowa została rozpropagowana przez Ojca Świętego Jana Pawła II. Polacy widzą w Papieżu nie tylko głowę Kościoła, ale i wzór turysty. Chodzą jego szlakami chcąc zobaczyć miejsca, w których przebywał.

Stary Sącz, który Papież odwiedził w 1999 r. w związku z kanonizacją bł. Kingi

jest jednym z najciekawszych obiektów urbanistyczno-architektonicznych Ziemi

Sądeckiej. Miasto posiada niezwykle cenne zabytki kultury materialnej, które

przetrwały od czasów średniowiecza, przede wszystkim sam układ zabudowy uznany za zabytek klasy I oraz dwa obiekty sakralne, tj. zespół klasztorny Sióstr Klarysek oraz kościół parafialny św. Elżbiety, mieszczące wewnątrz duże bogactwo sztuki gotyckiej, renesansowej i barokowej. Stary Sącz stanowi od dawna dużą atrakcję dla wycieczek, które przejeżdżając zatrzymują się, aby zwiedzić zabytki i skorzystać z usług gastronomicznych. W ostatnich latach, w związku z rozwojem turystyki krajowej,

w tym turystyki pielgrzymkowej, a także rosnącej liczby turystów zagranicznych, wzrosła ranga Starego Sącza wśród ośrodków turystycznych południowej Polski. Sprzyja to również podniesieniu roli turystyki w stosunku do innych funkcji społeczno-gospodarczych miasta. Stary Sącz i jego okolice posiadają nie tylko wspomniane walory w postaci zabytków architektury, lecz również środowisko naturalne,

umożliwiające regenerację sił i zdrowia. Autorka pracy mieszka w Starym Sączu od 17 lat i obserwuje zmiany jakie zachodzą w wizerunku miasta, zauważa również, że powstaje wiele nowych inwestycji rozwijających rynek turystyczny w Starym Sączu. Władze miasta i mieszkańcy dbają o jego wygląd szczególnie ze względu na przyjeżdżających turystów i pielgrzymów nawiedzających sanktuarium św. Kingi.

Główną inwestycją turystyczną ostatnich lat jest budowany Dom Pielgrzyma przy pozostałym po wizycie Papieża ołtarzu polowym. Ma on stać się główną bazą noclegową dla turystów odwiedzających Stary Sącz i okolice. Przygotowując się do napisania tej pracy autorka obserwowała zmiany zachodzące w otoczeniu,

zmiany

4

mentalności ludzi, sposobie odpoczynania, uprawiania turystyki i starając się wykorzystać te obserwacje zebrała je w postaci poniższej pracy. Historia miasta jest ściśle powiązana z księżną Kingą oraz założonym przez nią Klasztorem Sióstr Klarysek. Kanonizacja bł. Kingi przez Papieża Polaka 16 czerwca 1999 roku przyczyniała się do wzrostu zainteresowania wielu Polaków i Węgrów Starym Sączem.

5

Cel i zakres pracy

Celem pracy jest przybliżenie osobom odwiedzającym Stary Sącz lub noszących się z takim zamiarem, jego turystycznych walorów, historii, tradycji i kultury.

Zakres pracy obejmuje: charakterystykę i położenie geograficzne Starego Sącza, dane demograficzne, rys historyczny miasta, dzieje kultu św. Kingi i jej wpływ na rozwój kultury regionu, historię powstania Centrum Pielgrzymowania i plany jego zagospodarowania turystycznego.

1.1. Położenie Starego Sącza

Stary Sącz leży w Kotlinie Sądeckiej, w międzyrzeczu utworzonym przez dwie górskie rzeki – Poprad i Dunajec. Miasto jest siedzibą władz gminy, w skład której wchodzi Stary Sącz oraz sołectwa: Barcice, Gaboń, Gołkowice, Moszczenica, Przysietnica i Skrudzina. Gmina Stary Sącz zajmuje powierzchnię 102 km², którą zamieszkuje 22 282 tysiące mieszkańców (dane z 31.12. 2002) ¹. Położona jest w południowej części województwa małopolskiego. Urodzajną dolinę otaczają wzgórza wnoszące się na wysokość 150 metrów nad poziom doliny. Na horyzoncie kotlinę ograniczają stoki Beskidu, tworząc malowniczą perspektywę. Jest to Beskid Sądecki, rozdzielony na dwa pasma – Jaworzyny i Radziejowej przez które wiedzie główny szlak górskich wędrowców.

Do najciekawszych wycieczek, które można rozpocząć w Starym Sączu należą wyprawy w Pasma Radziejowej (1263 m. n.p.m.) i na Przehybę (1195m. n.p.m.). Kotlina Sądecka jest silnie pofałdowana, a Stary Sącz położony jest na wzgórzu ponad 300 m. n.p.m., które od północy broni Dunajec i łączący się z nim Poprad. Od strony zachodniej i północnej wzgórze stromo opada w dolinę, natomiast od południa schodzi łagodnie nad potok Moszczeniczanki, który oddziela je od reszty pasma lesistego.

Stary Sącz jest też swoistego rodzaju bramą, przez którą turysta wchodzi do jednego z największych parków krajobrazowych w Polsce – Popradzkiego o Parku Krajobrazowego.

Można ten teren zwiedzić, trzymając się dwóch rzek. I tak podążając doliną

Dunajca dotrzemy do Krościenka i sąsiedniej Szczawnicy, natomiast jadąc wzdłuż

Popradu, odwiedzimy atrakcyjne uzdrowiska od Piwnicznej po Krynicy.

Wycieczki można rozpocząć w Starym Sączu, który jest wygodną bazą noclegową.

¹Dane z Urzędu Miasta i Gminy Stary Sącz

1.2. Charakterystyka terenu

Dolina posiada urodzajne gleby – w przeważającej części jest to mada górską, która zalega w centrum kotliny, a powstała dzięki odkładaniu się osadów przenoszonych przez wodę. Na pobliskich wzgórzach występują już uboższe gleby –

w przeważającej części są to gleby pyłowe i gleby brunatne pyłowe powstałe w wyniku wietrzenia fliszu karpackiego. W wyższych partiach gór zalegają gleby brunatne kwaśne.

Na Ziemi Sądeckiej można wyróżnić poszczególne piętra roślinne, których istnienie związane jest z określonymi warunkami klimatycznymi, zależnymi od wysokości nad poziomem morza. W Starym Sączu występuje roślinność

charakterystyczna dla piętra pogórza (do około 550 m. n.p.m.) dawniej całe teren był pokryty gęstym lasem liściastym, z występującymi w nim dębami, grabami i dużą ilością lipy. Dziś, przez działalność człowieka lasy i bory mieszane zostały silnie przetrzebione.

Wokolicach Starego Sącza jednak, dzięki działalności Dyrekcji Lasów Państwowych i Popradzkiego Parku Krajobrazowego, nadal można podziwiać duże fragmenty tamtych lasów. Takie wiekowe lipy zobaczyć można w samym Starym Sączu – obok kościoła św. Krzyszta i na dziedzińcu Klasztoru Klarysek.

W terenach położonych wyżej zobaczyć można pięknie utrzymane lasy charakterystyczne dla piętra regla dolnego i górnego. W tym pierwszym przeważają

lasy bukowo-jodłowe tzw. buczyna karpacka. Wyżej natomiast znajdują się bory świerkowe. W paśmie Radziejowej występuje roślinność alpejska, między innymi: widłak alpejski, macierzanka halna i kuklik górski.

Podczas wędrówek po lasach Sądeckich można spotkać w tym krajobrazie jelenie, sarny, popielice i dziki. Mniej bezpieczne może być spotkanie z występującym tu wilkiem, rysiemy czy z niedźwiedziem. Częściej można spotkać lisy, kuny, zające, borsuki, ptactwo wodne oraz wszystkie gatunki krajowych gadów i płazów. Z ptaków można wymienić szpaka, wronę, srokę, jaskółkę i wróbla. Gatunki regla natomiast to: zięba, rudzik, kowalik, pliszka górską, gil, sikorki i sójki.

Bogactwem tej ziemi są licznie występujące źródła mineralne, w przeważającej części to solanki. Powstają dzięki wypłukiwaniu mioceńskich pokładów soli kamiennej, która gromadzi się w zbiornikach podziemnych i pojawia się w postaci wycieków słonej wody w wielu miejscach wokół Starego Sącza. Woda pochodząca z opadów atmosferycznych wnika w liczne pęknięcia, powstałe w wyniku ruchów górotwórczych.

Woda rozpuszcza dwutlenek węgla i dzięki wysokiemu ciśnieniu i temperaturze,

8

wypłukuje ze skał pierwiastki takie jak magnez, sód, wapń. W efekcie powstają liczne źródła wody mineralnej o różnym składzie pierwiastkowym. Wody te noszą nazwę szczaw.

Podsumowując - okolice Starego Sącza oprócz różnorodnego i pełnego wdzięku krajobrazu, posiadają śyżne gleby, łagodny klimat i cenne wody mineralne. Kiedy się doda do tego czarujące piękno zabytków, w które ta ziemia obfituje nie ma żadnych wątpliwości, że Stary Sącz jest i będzie chętnie odwiedzany przez turystów.

1.3. Uwarunkowania klimatyczne

Ziemię Sądecką charakteryzuje różnorodność warunków klimatycznych, które ściśle związane są z położeniem terenu względem poziomu morza. Różnice wysokości względnych sięgają prawie 1000 m., co powoduje że temperatura w najniższym oraz najwyższym punkcie znacznie się różni. I tak dla przykładu, gdy średnia temperatura w Starym Sączu wynosi około 8 stopni Celsjusza, to w szczytowych partiach Beskidu dochodzi do zaledwie 4 stopni. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, ze średnią temperaturą 18 C. Najniższe temperatury występują na przełomie stycznia i lutego.

Wiosna rozpoczyna się w dolinie o 15 dni wcześniej, niż w Beskidzie. Początek lata przypada w dolinie Popradu na I dekadę czerwca, im jednak teren jest położony wyżej, tym dłużej trzeba na nie czekać. W leżącej w górach Krynicy, lato rozpoczyna się dopiero w III dekadzie czerwca.

Największa ilość opadów przypada na czerwiec i lipiec. Wiosną natomiast jest mniej opadów niż jesienią. Pierwszy śnieg pojawia się w Kotlinie Sądeckiej już na początku listopada, a ostatnie opady mają jeszcze miejsce w III dekadzie kwietnia. Charakterystyczną cechą klimatu kotliny, są wiejące między Piwniczną a Starym Sączem wiatry, które zwane są „ryterskimi”. Ich powstanie spowodowane jest bliskim sąsiedztwem przełęczy górskich. Wiatry najczęściej występują w okresie jesienno – zimowym a ich siła dochodzi czasem do 70 km na godzinę. W okolicach Barcic oraz Starego Sącza posadzono pas drzew, mający osłabić siłę wiatru, wiejącego wzdłuż całej doliny.

Klimat okolic Starego Sącza jest zbliżony do kontynentalnego, dającego w lecie wiele słonecznych i upalnych dni, które orzeźwiają wiatry wiejące od gór. Szczególnie nasłonecznione są południowe stoki Kotliny Sądeckiej, dzięki czemu okoliczna ludność zajmuje się masowo sadownictwem.

9

1.4. Ludność

Podstawowe dane statystyczne uzyskane z Urzędu Miasta i Gminy w Starym Sączu:

-Powierzchnia gminy – 102 km²,

-ludność – 22 282 (dane z 31.12. 2002), Stary Sącz – 9 178, Gmina – 13 104

-Sołectwa – Barcice, Gaboń, Gołkowice, Moszczenica, Przysietnica i Skrudzina.

Społeczeństwo

Tabela 1. Najważniejsze cechy populacji Miasta i Gminy Stary Sącz

Ilość

Ludność

% bez

ludność w wieku
przyrost

osób bez
ogółem

pracy

nieprodukcyjnym na
naturalny

pracy

100 osób w wieku
na 1000 osób

produkcyjnym

ok.

2 225

22 282

10%

75

7,4

Źródło: dane z UmiG

Tabela 2. Struktura ludności miasta i gminy

1

2

3

4

5

6

Wiek
Miasto

Gmina

% do całej

% do populacji w

% do populacji

populacji gminy

wieku 45 – 65

seniorów/ 65 +

- 22 282

- 3 665

- 2 631

miasto

gmina

miasto

gmina

miasto

gmina

0-4

532

1027

2,4

4,6

14,7

28,5

20,4

39,5

5-9

599

1191

2,7

5,3

16,6

33

23

45,8

10-14

700

1297

3,13

5,81

19,4

36

26,9

49,9

15-19

992

1159

4,4

5,19

27,5

32,2

38,1

44,5

razem

2823

4674

Źródło: GUS – stan na 31.XII.2002r.

10

Interpretacja danych z przedstawionych wyżej tabel

-Widoczny jest słabnący przyrost naturalny w mieście, mniejszy przeciętnie o 50% niż w gminie.

-Podobna różnica jest pomiędzy grupą w wieku 0 – 19 lat: w mieście 2823 osoby, a w gminie 4674, osób, ok. 48 % więcej.

-W mieście widoczne są niekorzystne proporcje populacji od 0 do 19 lat wobec

populacji starszych,

a

korzystne

proporcje w

gminie.

Świadczy

to o

postępującym procesie starzenia się wśród mieszkańców Miasta Starego Sącza.

Bezrobocie

Bezrobocie w mieście i gminie (wg stanu na 30 VI 2003 r.) wynosiło:

2 225 osób – to jest 10% populacji gminy. W tym 60% w wieku od 18 -34 lat.

Tabela 3. Statystyka bezrobocia
wg wykształcenia

Wiek w latach

Wykształcenie

18-

25-

35-

45-

55-

60-

Policealne
Średnie
Zasadn.
Podst.
Ogółem

WyŜsze
i średnie

24
34
44
54

59
64

ogólne
Zawod.
i mniej

zawod.

Miasto

250

263

202

115

4
0

37
284
59
338
116
834

Gmina

434
471
412
152

6

0

22

409

53

709

282

1475

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Nowym Sączu

Wykres 1. Wielkość bezrobocia wg wieku w gminie

Wykres 2. Wielkość bezrobocia wg wieku w mieście

6
18-24

4
18-24
0

0

152
25-34

115
25-34
434

250

412
35-44

35-44

45-54
202

45-54
471
55-59

263
55-59

60-64

60-64

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli nr 3.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli nr 3.

11

Wykres 3. Wielkość bezrobocia wg wykształcenia w gminie

Wyższe
116
37
Policealne i
284
średnie zawodowe

Średnie ogólne
338
59
Zasadnicze

zawodowe

Podstawowe i

mniej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli nr 3

Wykres 4 Wielkość bezrobocia wg wykształcenia w gminie

282 22
409

53

709

Wyższe

Policealne i średnie zawodowe

Średnie ogólne

Zasadnicze
zawodowe

Podstawowe i mniej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ta beli nr 3.

Dominujące cechy demograficzne w Starym Sączu:

- starzenie się społeczności, spowodowane wydłużeniem czasu Śycia i migracją ludzi młodych,
- w gminie zwraca uwagę wysoki przyrost naturalny, a także korzystne proporcje między najmłodszymi grupami w wieku od 0 do 19 lat, a pozostałymi.

W mieście natomiast te proporcje zmieniają się na niekorzyść grup młodszych.

12

Cechy szczególne bezrobocia:

- Wzrasta udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku, co oznacza bezrobocie długotrwałe i szereg konsekwencji wpływających negatywnie na aktywność osobistą i społeczną tych osób.
- Wysoki jest procent bezrobocia w grupach najmłodszych od 18 do 35 lat.

Tabela 4. Zestawienie dla grupy bezrobotnych w wieku od 18 – 34 lat.

Ilość osób bez pracy
Bezrobotni w
Udział procentowy

wieku od 18-34 lat

Miasto

834

513

62

Gmina

1 475

905

62

Źródło: dane z tabeli nr 3.

Powyższe dane pokazują nieczynny gospodarczo stan populacji od 18 do 35 roku życia, która w nowoczesnym społeczeństwie powinna przejmować wiele funkcji oraz wykazywać się największą aktywnością. Zwłaszcza, że ta grupa społeczna ma dostateczny stopień wykształcenia od średniego ogólnego i zawodowego przez policealne do wyższego. Bezrobocie w tej grupie ma wiele przyczyn, przeważnie związanych z sytuacją społeczną, czy ekonomiczną kraju, ale są też osoby, które korzystając z opieki socjalnej, znajdują zatrudnienie sezonowe, w Polsce, czy za granicą.

Ponadto należy wymienić czynniki mentalne, które również przyczyniają się do tak wysokiego bezrobocia w tej grupie wiekowej, są to m.in.:

-specyficzne stosunki rodzinne,

-przyzwolenie na brak samodzielności,

-akceptacje dla postaw biernych,

-finansowanie przez rodziców tzw. startu życiowego.

13

Aktywność gospodarcza w Starym Sączu:

W rejestrze gospodarczym miasta i gminy znajduje się 1135 podmiotów gospodarczych, w tym 57% w mieście, a 43 % w gminie. Przeważają małe, rodzinne firmy handlowe, produkcyjne i usługowe:

1. handel – 400,

2. budownictwo – 224,

3. transport – 118,

4. informatyka – 27,

5. gastronomia – 56,

6. las (zrywka, ścinka, tartak) – 39,

7. pozostałe – 271 to produkcja: żywność (młyn, piekarnie, masarnie), materiały budowlane – kruszywo, odzież, pantofle, meble, wyroby z drewna.

2. RYS HISTORII STAREGO SĄCZA

2.1. Stary Sącz – rys historyczny

„ Stary Sącz naleŝy do tej grupy miast małopolskich, których pocz ątki wymykają się z pola widzenia historyka. Los dziejowy sprawił bowiem, Ŝe nie zachowały się pisane wiadomości o ich narodzinach i rozwoju.” 2

Gród kasztela ński wybudowany przez pierwszych Piastów w XI wieku powstał prawdopodobnie na wzniesieniu zwanym Winną Gór ą w Biegonicach, wznoszącym się na wysokości 61 m. ponad lustro wody Popradu. Funkcjonował on do połowy XIII wieku pełniąc funkcję komory celnej, ogniska Ŝycia religijnego i wymiany handlowej.

Równocześnie z nim istniało skupisko osadnicze przy dzisiejszym kościółku św. Rocha w Starym Sączu, połączone z grodem przez bród na Popradzie. Badania archeologiczne wskazują, że osada ta istniała w XII i XIII wieku. Tak więc gród na Winnej Górze i osada przy kościółku św. Rocha stanowiły najstarszy zespół osadniczy przed rokiem 1257 czyli przed początkiem działalności księżnej Kingi.

Nie znana jest dokładna data założenia miasta Sącza, ponieważ nie zachowały się żadne informacje źródłowe na ten temat. musiało to się stać przed rokiem 1224 – z tego czasu pochodzi wzmianka o kasztelanie sądeckim Chwalisławie.

Ciekawe jest również pochodzenie nazwy Sącz. Przyjęło się, że pochodzi ona od zdrobnienia imienia – Sandek. Według legendy Sandek był w czasach Bolesława Chrobrego i pochodził ze znakomitego rodu rycerskiego. Dzięki zasługom w walce z Węgrami król nadał mu te ziemie i zezwolił na założenie obronnego grodu, którego Sandek był pierwszym kasztelanem.

Przełomową datę w dziejach Sącza stanowi rok 1257 w tym to roku książę krakowski Bolesław Wstydlivy nadał Ziemię Sądecką swojej małżonce, królownie węgierskiej Kindze. Ziemia ta była zabezpieczeniem posagu księżnej, który został przeznaczony w całości na odbudowę zniszczonych podczas najazdu tatarskiego księstw krakowskiego i sandomierskiego. Bolesław Wstydlivy przekazał Sonie Ziemię Sądecką w pełne użytkowanie, nie tracąc jednak do niej praw zwierzchnich, nie pozbawiając się do niej prawa własności.³ Kinga opierając się na prawie magdeburskim

²Kiryk F. Dzieje miasta w okresie staropolskim. życie gospodarcze [W:] Historia Starego Sącza od czasów najdawniejszych do 1939 roku. Opr. zbior. pod red. Barycza H., Kraków 1979. Str. 46-47

³Kiryk F. Sądecka Pani [W:] Pani Sądecka. Aktualność św. Kingi. Opr. zbior. pod red. Zimny J. Wydawnictwo Diecezjalne Sandomierz. Sandomierz 2000. Str. 73

15

wydała przywilej lokacyjny dla Sącza, ustanowiła sołectwa dla wsi wokół Sącza. Księżna zdawała sobie doskonale sprawę ze znaczenia komunikacyjnego miasta

ipostanowiła uczynić z niego ośrodek gospodarczy i kulturalny. Po śmierci Bolesława Wstydliviego księżna chcąc zachować przekazane jej ziemie postanowiła ufundować

klasztor klarysek i wyposażyła go w nadaną przez męża Ziemię Sądecką. W roku 1280 Kinga wydała dokument założycielski konwentu w Sączu, w którego skład weszły zakony klarysek oraz franciszkanów. Wybudowane zostały również kościoły: parafialny pod wezwaniem św. Elżbiety, św. Trójcy, obok klasztoru sióstr klarysek oraz św.

Stanisława, przy klasztorze franciszkanów w północno – zachodniej części miasta (obecnie znajduje się w tym miejscu Zespół Szkół Zawodowych „na Pagorku”).

Za czasów Kingi Sącz przeżywał czasy prawdziwego rozkwitu i urósł do rangi

jednego z czołowych miast Małopolski jako ośrodek handlowy i religijny przyciągał rzesze pielgrzymów i kupców, nie tylko z Polski, dzięki temu wzrosło znaczenie szlaku handlowego łączącego Małopolskę z

królestwem węgierskim. Przebiegający przez Stary Sącz ruch handlowy między Polską i Węgrami, drogami lądowymi oraz wodnymi, wykorzystywał przede wszystkim klasztor, który od XIII w. posiadał prawo poboru cła od wszystkich kupców wiozących towary do Krakowa oraz wywożących go z Polski do Węgier. Handel tranzytowy miał wpływ na ożywienie gospodarcze miasta poprzez udzielanie gościny przejezdny, z czym wiązał się rozwój usług hotelarskich (karczmy, zajazdy) oraz wzrost znaczenia rzemiosł spożywczych i usługowych.

W XVI w. handel miejscowy podtrzymywały targi tygodniowe i jarmarki. Najważniejsze jarmarki przypadały na dni odpustów w parafii i klasztorze oraz w czasie dorocznych uroczystości w dniu bł. Kingi (24 VII).

Ich atrakcyjność wzrosła wraz z beatyfikacją Kingi, której kult szerzył się na terytoriach Polski południowej i północnych Węgier, co przyciągało do Starego Sącza

rzese pielgrzymów również z Spisza i Węgier. W 1602 roku Zygmunt III zatwierdził urządzone jarmarki przypadające na dni św. Trójcy, św. Elżbiety i Narodzenia NMP

oraz tygodniowy targ w poniedziałki. Dotrwały one do I rozbioru Polski. Od czasów rozbiorów podstawą utrzymania większości mieszczan Starego Sącza było rolnictwo oraz hodowla. Mieszkańcy Starego Sącza posiadali największą ilość ról uprawnych spośród miast małopolskich, odzwierciedlało to charakter gospodarczy miasta i strukturę zawodową.⁴

4Kiryk F. Dzieje miasta w okresie staropolskim. Źycie gospodarcze [W:] Historia Starego Sącza od czasów najdawniejszych do 1939 roku. Opr. zbior. pod red. Barycza H., Kraków 1979. Str. 65-67

16

Po śmierci Kingi (24 VII 1292 roku) Sącz stracił swe znaczenie. Król czeski Wacław II, książę krakowsko-sandomierski w XI 1292 roku lokował w pobliżu Sącza nowe miasto na miejscu wsi Kamienica. W kilka lat później zarządził przeniesienie Sącza na teren tego miasta, które miało przyjąć nazwę Nowy Sącz. Dzięki licznym przywilejom ludność chętnie przeniosła się w nowe miejsce. Twierdzono, że była to zemsta króla Wacława na mieszczanach starosądeckich, którzy byli wierni dobrodziejom węgierskim. Stary Sącz zamieszkiwany był głównie przez Polaków,

w odróżnieniu od Nowego, gdzie chętnie osiedlali się kolonizatorzy niemieccy, będący sojusznikami Wacława czeskiego. Po śmierci Wacława II w 1305 roku i jego syna Wacława III w 1306 roku, Władysław Łokietek zajął ziemię krakowską i sandomierską. Zmuszony był jednak do walki z opozycją wewnętrzną i wrogiem zewnętrznym. Stary Sącz poparł Łokietka co spowodowało zbrojny atak na miasto zwolenników zniemczonego biskupa krakowskiego Jana Muskaty.⁵

Za czasów panowania Kazimierza Wielkiego miasto umocniło swe dotychczasowe przywileje, zyskało dodatkowe prawo do sprowadzania soli z Bochni i Wieliczki oraz wywozu jej na Spisz. Na handel solą król posiadał monopol i tylko z pozwolenia monarchy można było się nim zajmować.

Stary Sącz w epoce Piastów gościł u siebie dwie znane kobiety. W 1320 roku przybyła do miasta Elżbieta Łokietkówna, siostra Kazimierza Wielkiego, oczekując na swego męża Roberta.

W 1340 roku w klasztorze klarysek szukała spokoju i ukojenia wdowa po Władysławie Łokietku, a matka Kazimierza Wielkiego – Jadwiga królowa Polski. Zgodnie z ostatnią wolą Jadwigi, pochowano ją w przyklasztornym kościele. W 1410 roku Stary Sącz został spalony przez Ścibora ze Ściborzyc, który będąc na służbie Zygmunta Luksemburczyka, sprzymierzonego z Krzyżakami, wtargnął na Ziemię

Sądecką z chorągwiami zacięśnymi. Trudne czasy prześywał Stary Sącz w czasie potopu szwedzkiego. W 1655 roku miasto zostało częściowo spalone, spłonął teś ratusz oraz wieśa kościoła parafialnego.⁶

Chlubnym dla starosądeczan wydarzeniem był pięciodniowy pobyt w mieście króla Jana III Sobieskiego, który wracając z odsieczy wiedeńskiej, tu spotkał się z Śoną, Marysieńką. Oprzemieniony sławą zwycięstwa nad Turkami w 1683 roku, prosił papieśa o przyspieszenie beatyfikacji Kingi. Rozpoczął się drugi proces beatyfikacyjny i w 1690 roku księśna Kinga, została wyniesiona na ołtarze jako błogostawiona. Juś wcześniej

⁵Tamśe str. 53

⁶Bukowski T. Stary Sącz i jego Księśna. Wydawnictwo Biblos, Tarnów 1993. Str. 13

17

szerzył się jej kult, teraz Sącz stał się miejscem powszechnych pielgrzymek Polaków oraz Węgrów. To dało szansę miastu na ponowny rozwój, zaczął to budować gospody, zajazdy, kwitł handel. W 1686 roku Stary Sącz doczekał się okazałego ratusza, zbudowano również ś nową wieśę dla kościoła parafialnego.

Burzliwy wiek XVIII nie ominął miasta i nie pozwolił na jego dalszy rozwój. Nękana przez całe pierwsze dziesięciolecie XVIII wieku ludność Kotliny Sądeckiej stanęła w obliczu klęski głodu. Spustoszone i ograbione z Śywności wsie i miasto nie posiadały śadnych zapasów, a lata 1706-1707 przyniosły ze sobą jeszcze klęskę nieurodzaju, spowodowaną długotrwałą suszą.

W 1708 roku swoje krwawe śniwo zebrała również ś epidemia tyfusu. Rok pó źniej w Sączu wybuchł wielki pośar, który strawił doszczętnie przeszło 60 domów. W Roku 1710 w Starym Sączu wybuchła straszna zaraza dśummy. To właśnie wtedy wymarła niemal cała ludność miasta, dśuma pochłonęła blisko 2 tysiące ofiar. Z zarazy nienaruszony wyszedł tylko zakon klarysek. Do tych nieszczęś dołączyła jeszcze plaga szarańczy, wciąż trwająca wojna domowa, między zwolennikami Stanisława Leszczyńskiego i Augusta III Sasa, a co za tym idzie nieustające kontrybucje i rabunki. Szerzyły się choroby, rabunki a rok 1716 zapisał się jako rok wielkiego głodu. Od 1770 roku starostwo sądeckie, czorsztyńskie i nowotarskie znalazły się w monarchii habsburskiej, oddzielone kordonem sanitarnym od reszty ziem polskich z powodu zarazy. W 1772 roku Austria przyłączyła południową część województwa krakowskiego i sandomierskiego oraz województwo ruskie jako spadek po węgierskich Arpadach. Ziemię Galicji i Lodomerii były intensywnie eksploatowane poprzez kontrybucje, kwatery wojskowe i rekrutacje do armii austriackiej.

W 1782 r. zgodnie z dekretem cesarskim Józefa II, k asacji uległy oba klasztory franciszkańskie. Klasztor męski nigdy nie wznowił swojej działalności, klaryski przetrwały w Starym Sączu do dnia dzisiejszego. Mimo grabieśczej działalności, jakiej poddany został klasztor i przyległa świątynia, zachowały się w nich ogromne skarby kultury od średniowiecza po czasy współczesne.

W ciągu roku 1795 nawiedziły miasto trzy wielkie pośary, które strawiły około stu pięćdziesięciu domów oraz ratusz, który nigdy ju ś nie został odbudowany. Po pośarze miastu nadano nowy wygląd, wokół rynku powstawały domy murowane, które zachowały się do dnia dzisiejszego⁷

18

Starosądeczanie brali czynny udział w walkach narodowowyzwoleńczych w XIX wieku. Stąd pochodzili ks. Leopold Kmietowicz i ks. Michał Głowacki, dowódcy powstania chochołowskiego z 1846 roku, przeciwko władzy austriackiej.

Początek wieku XX przyniósł Staremu Sączowi korzystne zmiany m.in. wybudowanie cegielni i elektrowni. Największe znaczenie miało utworzenie Seminarium Nauczycielskiego (5 X 1903 r) pod kierownictwem Józefa Dobrowolskiego

„Seminarium wykształciło spory zastęp nauczycieli, którzy pracowali w szkołach Galicji, a potem w niepodległej Polsce”. 8

Trudne lata przeżywało miasto w czasie I wojny światowej. Józef Piłsudski wezwał ochotników do Krakowa. Obudzone nadzieje na odzyskanie niepodległości, spowodowały zgłaszanie się patriotycznej młodzieży starosądeckiej do tworzonej formacji polskich. Pod koniec lipca 1914 r. Na organizację Legionów Polskich przeprowadzona została zbiórka pieniędzy, a dwudziestu ochotników zasilono szeregi

Legionów. Starcia legionistów z Rosjanami na terenie Beskidu Wyspowego

isądeckiego, w niewielkiej odległości od Starego Sącza, miały miejsce od końca listopada. Na potrzeby wojska Naczelny Komitet Narodowy nakazał oddać posiadane przez mieszkańców wszystkie przedmioty z miedzi, brązu, cynku i cyny, dzwony kościelne i klasztorne. Śądano dostaw butów dla żołnierzy oraz wzywano mężczyzn do robót na rzecz armii. Dnia 20 XI 1914 roku do miasta wkroczyły wojska rosyjskie, a 6 XII wycofały się za Poprad, gdzie doszło do całonocnej bitwy z wojskami austriackimi

i Legionami Polskimi. W czasie bitwy spłonęło 39 stodoł, duża szkoda poniosła męska szkoła wydziałowa im. Słowackiego oraz kościół klasztorny. 9

Mieszkańcy Starego Sącza musieli płacić kontyngenty oraz oddawać określoną

część żywności na potrzeby armii austriackiej i rosyjskiej, co doprowadziło do głodu w mieście w 1917 roku, brakowało nawet zboża na zasiew.

11 XI 1918 roku po klęsce Austro-Węgier i Niemiec w I wojnie światowej, Stary Sącz odzyskał niepodległość, a władzę w mieście przejęła Rada Miejska, która w myśl najnowszych prądów demokratyzacji państwa poszerzona o przedstawicieli robotników i biedniejszych rzemieślników. Nowe władze zdecydowały o zakupie zboża na Ukrainie w celu zaopatrzenia miejscowej ludności. Podjęte zostały dwie poważne inwestycje, należało do nich budowa w latach 1928-30 elektrowni miejskiej oraz powszechnej szkoły dla młodzieży męskiej. W 1932 roku w miejsce Seminarium Nauczycielskiego utworzone zostało Liceum Pedagogiczne. Nowością było pojawienie się komunikacji

8Dybiec J., Stary Sącz w epoce autonomicznej (1860-1918) [W:] Historia Starego Sącza od czasów najdawniejszych do 1939 roku. Pod red. Barycza H. Kraków 1979 r. str. 262.

9Tamże str. 275

19

samochodowej pomiędzy Starym Sączem a Szczawnicą i Nowym Targiem, a przede wszystkim sąsiednim Nowym Sączem. W ramach przeprowadzanej w całej Polsce,

w 1933 roku, reformy terytorialnej, zmieniono nazwę gmina miejska – na miasto Stary Sącz. Nowa ustawa zmieniła dotychczasowy ustrój miejski. Stary Sącz wszedł w nowy etap swoich dziejów, zaczął się rozbudowywać, powstawały nowe budynki, szkoły, ludzie powrócili do handlu i rzemiosła. Około siedemset osób znalazło zatrudnienie w warsztatach kolei w Nowym Sączu. Nie uległa zmianie pozycja Starego Sącza jako lokalnego ośrodka wymiany. W dalszym ciągu na popularnych jarmarkach, na które przybywała ludność Podkarpacia i Podhala, handlowano wyrobami rzemieślniczymi, produktami rolnymi, końmi oraz bydłem. Powolnemu rozwojowi miasta towarzyszył wzrost liczby ludności, która nie mogła znaleźć zatrudnienia. W 1921 roku Stary Sącz zamieszkiwało 4770 mieszkańców, do roku 1939 liczba ta wzrosła do około 6000. Obok Polaków najliczniejszą grupą mniejszości narodowej stanowili żydzi, około 500 osób. Zajmowali oni w tym miejscu w Śyciu gospodarczym miasta, a szczególnie w działalności handlowej. Tadeusz Duda w „Historii Starego Sącza” pisze: „W rękach kupców Żydowskich były obydwie restauracje starosądeckie, hotel, aś siedem wyszynków - na ogólną liczbę jedenastu, 21 sklepów na ogólną liczbę 25- było własnością żydów” 10. Posiadali swój dom modlitwy-bó Śnicę, mieszczącą się przy ulicy 3 Maja.

Agresja niemiecka na Polskę I. IX. 1939 roku spowodowała bezpośrednie zagrożenie Sądecczyny od strony Słowacji. W dniu 4 IX w rejonie Starego Sącza walczyła z Niemcami 3 Kompania batalionu „Śytyń”, dowodzona przez kap. Romana Wróblewskiego. Nie otrzymawszy wsparcia wycofała się nad rzekę Białą, rezygnując z obrony Dunajca i Popradu. Kompania poniosła duże straty w ludziach i sprzęcie. Następnego dnia do Starego Sącza wkroczyła niemiecka kolumna 2 Dywizji Górskiej. „Bezpośrednio po zajęciu miasta Niemcy spędzili na rynek wszystkich mieszkańców. Wieczorem odesłali do domów kobiety i dzieci, a mężczyzn zamknęli w budynku szkoły powszechnej i wypuścili dopiero w dniu następnym”. 11Rozpoczął się okres zarządu wojskowego, sprawowanego przez Wehrmacht, do utworzenia Generalnego Gubernatorstwa w dniu 12 X 1939 roku. Wprowadzona została niemiecka nazwa miasta Alt Sandez, utworzony został posterunek polskiej policji granatowej, więzienie sądu grodzkiego, a od 1944 roku obóz jeniecki i obozy pracy. Stary Sącz wraz z Sądecczyna

10Duda T. Stary Sącz w okresie międzywojennym (1919-1939) [W:] Historia Starego Sącza od czasów najdawniejszych do 1939 roku. Pod red. Barycza H. Wydawnictwo Literackie Kraków. 1979, str. 284

11Chrobaczyński J. Miasto w latach 1939-1945 [W:] Historia Starego Sącza (1939-1945) tom II. Pod red. Kiryka F. Wydawnictwo Secesja. Kraków 1995. str. 11

20

dotknęły wszystkie formy represji i terroru hitlerowskiego, wprowadzona została godzina policyjna, zamknięte zostały szkoły średnie i instytucje kulturalne. Okupant stosował odpowiedzialność zbiorową, w tym celu sporządzone zostały listy zakładników. Najbardziej represjonowaną grupą etniczną byli żydzi. Niemcy wydali szereg zarządzeń dyskryminacyjnych, skonfiskowali żydom nieruchomości oraz zakłady pracy, zabronili przemieszczania się oraz przejazdu koleją bez zgody starosty. Wiosną 1942 roku Niemcy utworzyli w mieście nie ogrodzone getto, w którym przebywało około tysiąca żydów, w sierpniu getto zostało zlikwidowane. Starszych

i chorych hitlerowcy rozstrzelali w dzielnicy Piaski nad Popradem, pozostałych wywieźli do Nowego Sącza, a stamtąd do obozu zagłady w Bełżcu. Ludność polska spieszyła z pomocą, ukrywając żydów oraz przetrzucając ich przez granicę do Słowacji. Sądeczczyzna odegrała w czasie II wojny światowej ważną rolę w akcji przerzutowej i kurierskiej. Przez Stary Sącz przechodziły trasy przerzutu w kierunku na Muszynę

i Piwniczną, a stamtąd na Słowację i Węgry. Młodzież starsządecka działała w różnych organizacjach zbrojnych takich jak: Służba Zwycięstwu Polski, Związek Walki Zbrojnej przemianowany na Armię Krajową, Bataliony Chłopskie. Wielu starsządeczan walczyło w partyzanckim oddziale Juliana Zubka „Tatar”. Miejskowa Szkoła Pośarnictwa kierowana przez por. Stanisława Mazana prowadziła kursy sabotażu oraz dywersji. Ważnym nurtem starsządeckiej konspiracji było tajne nauczanie prowadzone przez m.in. Marię i Wincentego Spiechowiczów, Ignacego Kwiecińskiego, Władysława Misiaszka i Izabelę Molewicz. Wielu starsządeczan odegrało ważną rolę w walce z hitlerowskimi Niemcami, byli to: płk Stanisław Kamiński - walczący w powstaniu warszawskim, płk Jakub Chmura - zastępca w obronie Warszawy w 1939 roku, ppłk Franciszek Znamirowski- uczestnik bitwy pod Monte Casino.

Ofensywa Armii Czerwonej w styczniu 1945 roku zmusiła Niemców do opuszczenia Starego Sącza 22 stycznia. Przed wycofaniem się Niemcy wysadzili mosty na Popradzie i Dunajcu, wiadukt, dworzec kolejowy, zakład kuśnierski.

Po zakończeniu okupacji hitlerowskiej rozpoczął się okres niedemokratycznych

i wasalnych rządów Polski Ludowej. W czasie referendum w 1956 roku, mieszkańcy Sądeczczyzny opowiedzieli się po stronie Polskiego Stronnictwa Ludowego, jednak wyniki referendum zostały sfałszowane, podobnie jak wybory do Sejmu Ustawodawczego z 1947 roku. Władzę przejęła Miejska Rada Narodowa z burmistrzem nominowanym przez starostę powiatowego. Likwidowane były zniszczenia wojenne,

12 Chrobaczyński J. Miasto w latach 1939-1945 [W:] Historia Starego Sącza (1939-1945) tom II. Pod red. Kiryka F. Wydawnictwo Secesja. Kraków 1995. str. 23.

21

rozwijało się budownictwo co przyczyniło się do uruchomienia Świrowni. W Starym Sączu powstała także Spółdzielnia Garbarsko – Futrzarska, Spółdzielnia Inwalidów „Spójnia”, wytwórnia pamiątek „Fotompam”. Zlikwidowane zostało indywidualne rzemiosło oraz handel prywatny, ale utrzymała się tradycja starsządeckich jarmarków

i targów kościelnych. W wyniku ustawy z 1950 roku o przejęciu przez państwo dóbr martwej ręki, uspołeczniony został 50 – hektarowy majątek ss. Klarysek. Największą zmianę w wyglądzie Starego Sącza

spowodowało wybudowanie Osiedla Słonecznego w latach siedemdziesiątych, budowa Liceum Ogólnokształcącego i Szkoły podstawowej nr 1, tzw. „Tysi ąclatki”. Dużą inwestycją w tym okresie to także budowa sieci wodno – kanalizacyjnej. W 1970 roku Stary Sącz zdobył tytuł „Mistrza Gospodarności”

w konkursie ogólnokrajowym. W tym samym roku utworzone zostało Technikum Chemiczne w miejsce istniejącego wcześniej Liceum Pedagogicznego. Obecnie jest to Zespół Szkół Zawodowych nr 1. W 1957 roku miasto przeżywało uroczyste obchody 700-lecia swego powstania, wtedy też po raz pierwszy odbył się festiwal Muzyki Dawnej, który odbywa się do dziś. W 1980 roku obchodzono jubileusz 700-lecia założenia Klasztoru Sióstr Klarysek.

Obecnie Stary Sącz liczy około dziewięć tysięcy mieszkańców. Mimo wiekowej historii jest miastem młodzięcym, ponieważ posiada dużą bazę szkolną. Brak większych zakładów przemysłowych pozwala miastu zachować niepowtarzalny zabytkowy charakter. Wartość historyczno - zabytkowa Starego Sącza sprawiła, że w całości zostało uznane za zabytkowe. Dzisiaj Stary Sącz jest członkiem kapituły Najstarszych Miast w Polsce.

Wosiemsetletnie dzieje Starego Sącza wpisał się na trwałe dzień 16.06.1999 r.

W tym dniu do Starego Sącza osobiście przybył Ojciec Święty Jan Paweł II i uroczystie kanonizował fundatorkę klasztoru klarysek - świętą Kingę.

2.2. Życie księżnej Kingi

Siedemset lat temu, dnia 24 lipca 1292 zmarła w Klasztorze Sióstr Klarysek

w Starym Sączu królowna węgierska, księżna krakowsko - sandomierska, wdowa po Bolesławie Wstydliwym, Pani Sądecka, fundatorka klasztoru w Starym Sączu i na końcu klaryska - Kinga. Niezwykłą osobowością wywarła ogromny wpływ na sprawy Małopolski w drugiej połowie XIII wieku.

Po otrzymaniu na własność Ziemi Sądeckiej rozpoczęła jej administrowanie. Szczególną troską otaczała Sącz przyczyniając się do jego gospodarczego ożywienia.

22

Głównym dziełem Kingi w tym mieście była fundacja dwóch klasztorów: sióstr klarysek i ojców franciszkanów. Pomimo że pod koniec XIII wieku Stary Sącz stracił swe polityczne i gospodarcze znaczenie na rzecz Nowego Sącza, założonego przez Wacława Czeskiego, to posiadając grób i pamiątkę po Kingie, zyskał na następne stulecia sławę i znaczenie religijne jako główne centrum jej kultury. Kinga odegrała ogromną rolę nie tylko w dziejach religijnych Polski, lecz również w polityce i kulturze.

Z tej osobą związane są liczne zabytki architektury i sztuki, a także legendy. Fenomen Kingi spowodował, że postacią jej od początku zajmowali się nie tylko dziejopisarze, ale również teologowie, etnografowie i krajoznawcy.

Kinga przyszła na świat 5 marca 1234 roku jako trzecia z kolei córka Beli IV, króla węgierskiego z dynastii Arpadów i Marii, córki cesarza greckiego Teodora I

Laskaris. Urodziła się w jednej z rezydencji swego ojca, prawdopodobnie w Ostrzyhomiu.¹³

Onajwcześniejszych latach dzieciństwa Kingi wiadomo niewiele poza tym, Œe religijni rodzice zatroszczyli się o głęboko religijne wychowanie dziecka. Tradycja

mówi, Œe Kinga juŒ w tym najwcześniejszym okresie Œycia lubiła się modli

iodznaczaa się czułym sercem. Rodzina Arpadów znana była z chrze Œcijaskich tradycji i wydała takich ludzi jak Œw. Stefana, jego syna Œw. Emeryka, Œw. Wadysawa,

Œw. ElŒbietę, rodzona siostrę Beli IV, czy wreszcie trzy z szeŒciu jego córek, wyniesionych przez KoŒci na ołtarze, a mianowicie: Kingę, Małgorzatę i Jolantę. Do nich naleŒy takŒe doaczy Konstancję, mlodsa siostrę Kingi, zmarła w opinii ŒwioŒci.

Wczasie, gdy Kinga spędza swoje wczesne dzieciństwo na Węgrzech, Polska Piastowska rozbita na wiele księstw, a ich wadcy toczyli bratobójczy walki. Ambicj e walczących ze soba ksi zwrócone były w kierunku Krakowa, którego posiada nie związane było z wad nad reszt księstw. Kraków na mocy zjazdu tczyckiego miał naleŒe do Bolesława syna Leszka Białego i GrzymiŒawy. Bolesław będcy wówczas dzieckiem nie mógł zbrojnie upomina się o swoja wasnoŒ. Wadanie w tym czasie księstwem sandomierskim nastreczao mu wiele trudnoŒci i było moŒliwe dzięki opiece

iprotekcji Henryka Brodatego. Œmier tego ostatniego spowodowała, iŒ GrzymiŒawa, matka Bolesława, aby wzmocni jego pozycję w Sandomierzu, postanowiła znaleźć

nowego opiekuna. W ten sposób pojawiła się myŒl pozyskania dla niego rk pięcioletniej córki węgierskiego wadcy. Realizacja tego planu nie była łatwa ze względu na pozycję Bolesława, który by mo znaccym księciem sandomierskim

13Zaleski W. Œwici na kaŒdy dzie. Wydawnictwo Salezjańskie. Warszawa 1995. Str. 417

23

pretendującym do tronu krakowskiego. Zawarcie tego maŒestwa uchodziło w oczach Beli i jego Œony za poniŒenie majestatu. Dopiero sytuacja polityczna, zagroŒenie najazdami Tatarów, zdecydowały prawdopodobnie o tym , Œe kr Bela IV wyrazi zgodę na to maŒestwo.¹⁴

W roku 1239 Kinga przybyła do Polski, aby poŒubi dwunastoletniego Bolesława syna Leszka Białego. Spotkanie małoletnich narzeczonych i uroczyste powitanie Kingi odbyło się w Wojniczu. Najprawdopodobniej tutaj doso do zawarcia wstępanej umowy maŒeskiej. Zgodnie bowiem z wymogami ówczesnego prawa knonicznego, wciwy akt zaŒubin mógł odby się dopiero po osiągnięciu przez Kingę dwunastego roku Œycia, a więc po 1246 roku. Po spotkaniu w Wojniczu, Kinga odbyła dalsza podróż do Sandomierza razem z narzeczonym oraz jego matk GrzymiŒaw, pod której opiek

pozostawała podczas następnyc lat swego pobytu w Polsce. Pobyt Kingi w Sandomierzu zosta przerwany najazdem Tatarów w 1241 roku. Wtedy to rozpoczęła się jej tuczka, ktra dzieliła z Bolesławem i swymi opiekunami. Początkowo przebywali w Krakowie, jednak po klęsce rycerstwa polskiego pod Chmielnikiem udali się w stronę Węgiei, aby tam pod opiek Beli IV znaleźć bardziej bezpieczne miejsce. Nawaa tatarska dosięgła takŒe królestwo węgierskie po przegranej bitwie nad rzek Sajo 11 kwietnia 1241 r. W tym czasie zgin Koloman, maŒ Salomei, a kr Bela szuka ratunku w ucieczce. Jan Dugosz wspomina o pobycie

Bolesława i Kingi w zamku w Pieninach nad Dunajcem i o dalszej ucieczce na Morawy, gdzie dwór księżycy znalazł gościnę w klasztorze cystersów w Welehradzie.

Powrót Kingi i Bolesława na ziemię polską był możliwy dopiero po śmierci wielkiego chana Ögödeja 11 grudnia 1241, kiedy to wojska tatarskie wycofały się z okupowanych terenów. Według zapisków biograficznych powrót nastąpił w kwietniu 1243 roku.

Po powrocie do kraju Bolesław objął władzę w Małopolsce, gdy rycerstwo krakowskie i sandomierskie pod wodzą Klemensa z Ruszycy pokonało pod Suchodołem księcia mazowieckiego Konrada, przekazując tron krakowski Bolesławowi. Zniszczony i zrabowany kraj domagał się odbudowy. Potrzeba było pieniędzy na wypłacanie żołdu żołnierzom walczącym po stronie Bolesława. W tym trudnym położeniu, księżna Kinga udzieliła Bolesławowi swego posagu, aby ratować księstwo. Także w następnych latach jeszcze kilkakrotnie Kinga wspierała swego męża, za co w dowód wdzięczności w 1257 roku na zjeździe w Korczynie, księżka Bolesław za zgodą obradujących panów w obecności księży i duchownych nadał Kindzie całą Ziemię Sądecką. Na mocy tego aktu

14Bar R. żywot Świętej Kingi. Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos. Tarnów 1999. str. 24

24

ziemia, na której Kinga sprawowała władzę tworzyła trójkąt, którego wierzchołki stanowiły: Podoliniec na Spiszu, Biecz i Limanowa.

Od tego momentu zaczęło pojawiać się imię Kingi we wszystkich dokumentach regulujących sprawy gospodarcze Sądeczyny.

„Tatarzy spalili zamki w Krakowie i Sandomierzu dlatego rezydencja dworu księżki została przeniesiona do Nowego Korczyna.” 15 W 1247 roku w Krakowie odbył się uroczysty ślub Bolesława i Kingi. Na prośbę Kingi księżka para postanowiła żyć w celibacie, najpierw przez okres jednego roku, potem na dalsze lata, a wreszcie na stałe. Było to powodem nadania księciu Bolesławowi przydomku „Wstydlivy”.

Za czasów swego małżeństwa z Bolesławem, Kinga przeżyła drugi najazd Tatarów w latach 1259 do 1260. Tym razem, wraz z najbliższymi otoczeniem znalazła schronienie u Leszka Czarnego na zamku sieradzkim.

Jan Długosz wspomina w swoim dziele o odwiedzinach, jakie Kinga złożyła swoim rodzicom na Węgrzech. Opierając się na kronikach węgierskich przekazuje wiadomość, że podczas tego pobytu Kinga ocaliła życie swemu ojcu. Jako votum dziękczynne za ocalenie, Bela IV ufundował w Ostrzyhomiu kościół i klasztor dla franciszkanów, a córce przekazał na własność jedną z kopalń soli w Marmarosze Sziget. Według legendy, Kinga cudownie przeprowadziła podziemnymi szlakami sól węgierską do Polski. Przyjmując, bowiem na własność kopalnię soli, przed powrotem do Polski miała wrzucić w głąb szybu swój pierścień. Według legendy, pierścień ten znaleźli górnicy w pierwszym okrusku solnym wydobywanym z szybu, który na jej rozkaz wykopali w Bochni. W odróżnieniu jednak od wersji legendarnej bardziej wiarygodne jest to, iż Kinga sprowadziła do Polski górników, którzy odkryli w Bochni sól, zaczęli ją wydobywać „Jednak dokumenty odnoszące się do powstania tutejszej kopalni, nie wspominają o udziale Kingi w odkryciu tego bogactwa”. 16

Kolejne lata życia Kingi upłynęły na opiece nad poddanymi dwóch księstw - krakowskiego i sandomierskiego. Ponadto brała udział w życiu politycznym

i gospodarczym. Na wszystkich dokumentach z tego okresu oprócz pieczęci Bolesława znajduje się również pieczęć Kingi, bądź też Bolesław wystawiając przywileje zaznaczał, że czyni to za zgodą małżonki. Fakty te świadczą o tym, że Kinga odgrywała dużą rolę w życiu politycznym i gospodarczym i była współrządczynią, a nie tylko księżką małżonką. „Służyła najbardziej, opiekowała się kobietami

15 Niezgodna C. Święta Kinga żywot hagiograficzny. Wydawnictwo OO. Franciszkanów Bratni Zew. Stary Sącz 1999. str.68

16 Tamże str.74

25

spodziewającymi się potomstwa, urządziła własnym kosztem pogrzeby dla ubogich.” 17 Oprócz opieki nad najuboższymi Kinga wykazywała starania o wznoszenie nowych kościołów, bądź wspomagała istniejące.

Także z tego okresu życia Kingi, biografowie odnotowują fakt przyjęcia przez nią reguły III Zakonu świętego Franciszka. Szczególną opieką otaczała wdowy i sieroty. Wiele czasu poświęcała chorym, których odwiedzała i pielęgnowała. Wyrzekła się bogactwa, przywilejów, księżęcej godności, jak również całego szczęścia ziemskiego - wszystko dla Boga i bliźnich - takie było motto jej życia, któremu pozostała wierna aż do końca.

Wraz z Bolesławem była fundatorką wielu klasztorów i kościołów. Oprócz nowych fundacji kościołów w Nowym Korczynie, Bochni, a prawdopodobnie także w Jazowsku, Rajbrocie i Łącku, obok roli, jaką odegrała w podjętych przez duchowieństwo krakowskie staraniach wokół kanonizacji św. Stanisława, trwałym śladem działalności Kingi pozostało przede wszystkim główne dzieło jej życia - jakim była fundacja starsądeckiego klasztoru klarysek. Po śmierci księcia Bolesława w grudniu 1279 roku, Kinga osiadła w Sączu w klasztorze klarysek, gdzie postanowiła spędzić resztę swojego życia, przyjmując habit zakonny. Fakt fundacji klasztoru, poprzedzony był sporem między Kingą a Leszkiem Czarnym, spadkobiercą Bolesława, który chciał odebrać Kindze Ziemię Sądecką. Ostatecznie akt fundacyjny konwentu starsądeckiego Kinga wydała dnia 6 lipca 1280 roku. Przez parę lat zatrzymała przy sobie dwór i urzędników kancelaryjnych, co świadczy o tym, że nie od razu została zakonnicą, zajmując się administracją nadanego klasztorowi księstwa. Dopiero w 1288 roku pojawił się dokument, w którym Kinga zobowiązała się do służby Bożej w zakonie św. Franciszka.

Nic nie wskazuje na to, aby Kinga piastowała w klasztorze ważniejsze funkcje czy godności, zajmowała jednak szczególnie wysoką pozycję. Wraz z siostrami przeżyła jeszcze jeden najazd Tatarów w trwający od grudnia 1287 roku do stycznia roku następnego.

W związku z najazdem tatarskim i ucieczką Kingi wraz z współsiostrami do

Pienińskiego zamku, z upływem czasu rozpowszechniony został wśród mieszkańców

Sądeckich cały szereg legend, tworzonych przez lud.

Welon zakonny otrzymała z rąk biskupa Pawła. Śluby złożyła 24 kwietnia 1289 roku, a więc trzy lata przed śmiercią – a to dlatego, by mogła dysponować swoim majątkiem na cele kościelne. Po złożeniu ślubów

uroczystych nie posiadała juŜ sadnych dóbr, gdy Ŝ zakazywała tego surowa reguła franciszkańska.

17 Kowalski L. Ŝywot bĹ. Kingi i dzieje jej kultu. Tarnów 1992. str . 61

26

Jako fundatorka i zaŜycielka klasztoru Kinga zachowała prawo do zarządzania dobrami konwentu, ale zarząd klasztoru i przewodnictwo w sprawach zakonnych nie naleŜały do niej. Kinga spędziła w klasztorze w Ŝaczu 12 lat, poddając się surowej regule, zatwierdzonej przez papieŜa Urbana IV w 1263 roku, uŜonej przez Ŝw. Klarę.

We wrzeŜniu 1291 roku Kinga zapadła na cięŜką chorobę. Zmagała się

z cierpieniem dziesięć miesięcy. Zmarła 24 VII 1292 roku. Pozostawiła po sobie wdzięcną pamięć potomnych, wyraŜoną międy innymi w tytułach: ObroŜczyni Wiary, Matki Narodu Polskiego, Patronki Górników, Patronki Samorządów.

2.3. Miejsce Ŝw. Kingi w historii Polski i Ŝadeczczyzny

KsięŜna Kinga jest uwaŜana za matkę narodu polskiego, która troszczyła się o jego sprawy ekonomiczne, rozwój duchowy i kulturalny. Zasługą Kingi była takŜe popularyzacja języka polskiego, muzyki i Ŝpiewu. Wykształcenie oraz ogólna kultura przygotowały ją do wzięcia udziału w Ŝyciu gospodarczym i politycznym Polski.

Podstawą związku Kingi z Bolesławem były względy polityczne. Głównym celem była chęć oparcia słabego Księstwa Krakowskiego o potęŜne państwo Beli IV, króla węgierskiego. Pierwsze lata pobytu Kingi w Polsce przypadły na cięŜki i niespokojny okres dla kraju. Nasza ojczyzna przeŜywała gĹboki kryzys polityczno – gospodarczy, który spowodowany był rozbięciem dzielnicowym Polski, najazdami Jaćwingów i Tatarów. „Częste walki ksiąŜę musiał prowadzić z Rusinami i Litwinami, najeŜdŜającymi jego posiadłości od wschodu”. 18

Bolesław miał mądrych doradców, którzy pomagali mu w zarządzaniu księstwem. Jednym z najbliŜszych doradców była Kinga, która radą i poparciem wpływała na bieg spraw państwowych. O wspólrządcach Bolesława i Kingi Ŝwiadczy wiele dokumentów, które Bolesław wystawił nie tylko we własnym imieniu, ale wspólnie z matką Grzymisławą i Ŝoną Kingą. Od 1255 r. imię Kingi corocznie spotkać moŜna na dokumentach męŜa. W dyplomie lokacyjnym Krakowa z 1257 roku Bolesław wymienił Kingę jako wspóŜaŜycielkę miasta. W czasach panowania Bolesława i Kingi powstało w Małopolsce wiele nowych wsi, miasta lokowane były na nowym prawie,

a ich mieszkańcy otrzymywali wiele przywilejów, które przyczyniały się do rozwoju gospodarczego. 19

Energiczna Węgierka wraz z księciem objeŜdŜała kraj wykazując przy tym niepospolitą energię. Kingę cechowało miłosierdzie dla ubogich i cierpiących, czuwała

18 TamŜe str. 68

19 Bar J. R.. Ŝywot Ŝw. Kingi. Wydawnictwo Bblos. Tarnów 1999.

nad tym by stosunek księcia do poddanych nacechowany był sprawiedliwością oraz zrozumieniem ich losu i potrzeb, „przychodziła do sądów, gdzie były rozpatrywane sprawy sierot, ubogich, wdów i osób uciśnionych” 20 aby bronić ich przed niesprawiedliwymi wyrokami urzędników oraz sędziów. Księżna przyczyniała się do wznoszenia szeregu kościołów m.in. w Nowym Korczynie, Bochni, prawdopodobnie w Jazowsku i Łącku oraz ufundowała Klasztor Klarysek w Starym Sączu, obdarzył je licznymi drogocennymi szatami i naczyniami liturgicznymi.

Jej staraniom przypisuje się kanonizację biskupa krakowskiego Stanisława. Fakt ten miał ogromne znaczenie polityczne, gdyż kult świętego jednoczył Polaków i sprzyjał jednoczeniu Polski w dobie rozbitcia dzielnicowego. Polacy wierzyli, że Polska dzielnicowa zrośnie się tak jak cudownie zrosły się szczątki biskupa Stanisława. Kinga przyczyniła się do odkrycia i rozpoczęcia eksploatacji złóż soli w Polsce, poprzez sprowadzenie z Węgier górników do Bochni, w 1251 roku. Był to cenny surowiec, który służył dla potrzeb mieszkańców kraju, a jego eksport przynosił korzyści materialne. W późniejszym czasie Kazimierz Wielki dochody z kopalni soli przeznaczył na utrzymanie Akademii Krakowskiej.

W 1257 roku Bolesław wydał przywilej w Korczynie, nadając Kingie Ziemię Sądecką wraz z pełną władzą książęcą, w zamian za to, że w czasie wojen udzieliła mu na potrzeby państwowe, a przede wszystkim „... na żołd dla rycerstwa, gotowizny z własnych funduszy, zastrzegając sobie jednak wobec rycerstwa, że pieniądze te w swoim czasie książę jej zwróci”. 21

Kinga przejęła w swe ręce administrację Sądecczyzny wkrótce po otrzymaniu jej na własność. Ujawniła się wtedy z jednej strony energia Kingi w działaniu na rzecz rozwoju gospodarczego Sądecczyzny, a z drugiej strony jej troskanie o ludzi stojących najniżej w hierarchii społecznej. Kingę charakteryzowała energia, zmysł organizacyjny, umiejętność zarządzania. Na mocy aktu donacyjnego wchodziła w uprawnienia książęce polegające na zwierzchnictwie nad Sądecczyzną oraz prawie do regaliów (pobieranie cła, łowienie ryb, zakładanie karczem, młynów). Będąc księżną sądecką w swojej działalności korzystała z praw zagwarantowanych tym dokumentem. Do ożywienia życia gospodarczego i społecznego na tym terenie przyczyniło się przeniesienie wielu miejscowości na prawo magdeburskie, mianowanie sołtysów z równoczesnym przekazaniem im władzy sądowniczej i zobowiązaniem ich do sprowadzenia osadników na tereny wyludnionych wiosek, zwolnienie chłopów na

20 Kościusz H. Święta Matka Kinga. żywot Świętej Kingi według Jana Długosza. Wydawnictwo Biblos. Tarnów 1999. str. 34.

21 Kowalski L. żywot bł. Kingi i dzieje jej kultu. Tarnów 1992. str. 68

pewien czas od wszelkich cięśarów, w zamian za co mieli wykarczować las pod uprawę zbóż, zamianę wielu ról cięśarów na roczną daninę oraz roboczną czy wreszcie sprzedaż młynów i karczem. W dokumencie z 1268 r. Kinga ustanowiła sześć sołectw dla dwunastu wsi i w tym samym roku dla dwóch następnych. Dbała o podniesienie kultury rolnej, wprowadziła samorząd miejski i wiejski, co było niespotykane w XIII w. Ludność wiejską broniła przed uciskiem możnowładców, zapobiegała niesprawiedliwym wyrokom, przeciwstawiała się nakładaniu uciążliwych podatków. Dokumenty Kingi uwalniają ludność od powinności składania danin, służby wobec grodu i od sądownictwa kasztelańskiego.

W zamian za te ulgi ludność została zobowiązana do płacenia Kingdze czynszu pieniężnego w wysokości grzywny srebra z łanu, do pracy na folwarkach w Łącku i Lubni oraz do dawania przewodu księżnej w przejeździe na Węgry. Ustanowienie sołectw było próbą dostosowania kolonizacji niemieckiej do dotychczasowych stosunków społeczno – gospodarczych. Dokumenty z lat 1276 i 1288 były dalszym ogniwem tej działalności polegającej na przenoszeniu wsi na prawo niemieckie i zakładaniu nowych osad według przepisów tego prawa.

Szczególną troską otaczała ukochany Sącz. Zachowane dokumenty świadczą o tym, że Kinga uczyniła bardzo wiele dla gospodarczego ożywienia tego położonego przy ważnej drodze handlowej miasta. Rozwój gospodarczy i społeczny Sącza Kinga pobudziła m.in. przez: nadanie mu prawa magdeburskiego, przypomnienie obywatelom starosądeckim ich przywilejów i cięśarów, popieranie działalności cechów rzemieślniczych, wyjednanie u męża zwolnienia tamtejszych kupców od wszelkich opłat celnych na terenie księstwa krakowskiego i sandomierskiego. Będąc dziedziczką domeny sądeckiej, chciała założyć dwa klasztory w Sączu: dla PP Klarysek i OO Franciszkanów. W północno – zachodniej części miasta przystąpiono do budowy klasztoru dla 30 franciszkanów. Rzeczywistą fundatorką obu klasztorów była Kinga. Z jej funduszy budowano obydwa gmachy klasztorne. Bolesław sprawował nadzór nad budową. Jeszcze za życia Bolesława klasztory mimo, że nie wykończone zamieszkałe były przez braci i zakonnice. Ostatnie lata panowania Bolesława były spokojne. Bolesław zmarł 10 grudnia 1279 r. Długosz i inni hagiografowie piszą, że Kinga nie przyjęła propozycji biskupa Pawła i panów krakowskich, którzy ofiarowali jej rządy w Państwie.

Po śmierci Bolesława Kinga podjęła intensywne starania, aby doprowadzić do skutku fundację klasztoru sądeckiego. Postanowiła również przekazać na własność klasztoru otrzymaną od męża Ziemię Sądecką. Fundacja doszła do skutku na mocy aktu

29

wystawionego w Sączu, przez Kingę 6 lipca 1280 r. W akcie fundacyjnym Kinga wymieniła miasto Sącz i 28 wsi, które stanowiły pierwotne wyposażenie Klarysek. Były to osady należące do najdawniejszych w Ziemi Sądeckiej i dobrze rozwinięte gospodarczo, leżące po obu stronach Dunajca i dolnego Popradu. Są to następujące wsie: Barcice, Biegonice, Biczycze, Brzezna, Chełmiec, Chochorowice, Czerniec, Gołkowice, Gostwica, Kadca, Klęczany, Łącko, Lubina, Maszkowice, Mokra wieś, Myślec, Naszacowice, Podegrodzie, Przysietnica, Siedlce, Strzeszyce, Świniarsko, Szczereś, Wietrznica, Zagorzyn, Zarzecze.²²

Ruch handlowy z Krakowa przez Sącz w kierunku Węgier zyskał podbudowę religijną po założeniu klasztoru klarysek. Tradycyjna współpraca polityczna i wojskowa książąt krakowsko- sandomierskich z władcami Węgier, czyniła ze Starego Sącza ważny i chętnie odwiedzany nadgraniczny punkt. W wyniku ożywienia handlu w XIII i XIV w. nastąpiła lokacja Nowego Sącza w 1292 roku, Piwnicznej w 1348 roku oraz Muszyny 1364 roku. Wzrosło też znaczenie komór celnych w Rytrze i Starym Sączu.

2.4. Kult św. Kingi

16czerwca 1999 roku zakończył się proces kanonizacji Kingi, księżnej krakowsko

-sandomierskiej i klaryski. Od chwili śmierci św. Kingi 24 lipca 1292 roku upłynęło 712 lat.

Kult św. Kingi rozwinął się spontanicznie w chwili Jej śmierci i trwa aż do dzisiaj, najpierw prywatny i

popierany przez pasterzy Kościoła w Polsce, pó źniej po beatyfikacji kult oficjalny, liturgiczny. Dawność i ciągłość kultu potwierdzają przede wszystkim świadectwa pisane: najstarsza „Vita sanctae Kyngae Cracoviensis” i „Miracula”, datowane na rok 1329; „ Vita beate Cune gundis” Jana Długosza z roku 1478 i jej przekład na język polski dokonany przez ks. Przecławę Mojeckiego w 1617 roku, „ Wizerunek św. doskonałości...” Marcina Frankowica. Od ko ńca XVII stulecia zachowały się kazania drukowane poświęcone Kindze, wiele ksiąŜeczek do naboŜeństwa z XVIII i XIX wieku, polskich i łacińskich.²³ Najdawniejszymi ośrodkami kultu św. Kingi były miejscowości związane z Jej

Ŝyciem i działalnością: Stary Sącz, Kraków, Nowy Korczyn, Bochnia, Wieliczka. Od samego początku kult św. Kingi skupiał się przy Jej grobie w kościele klasztornym

22 Kiryk F. Zarys dziejów latyfundiów staros ądeckiego [W:] Historia Starego Sącza od czasów najdawniejszych do 1939 roku. Pod red. Barycza H. Wydawnictwo Literackie Kraków. 1979, str. 117

23Nieżgoda C. Święta Kinga Œywot hagiograficzny. Wydawnictwo OO. Franciszkanów Bratni Zew. Stary Sącz 1999. str.68

30

sióstr Klarysek w Starym S ączu, gdzie przybywały rzesze pątników z całej Sąddeczyny.

Cuda i liczne łaski, jakie modlący otrzymywali u grobu Kingi, utwierdzały powszechne przekonanie o świętości Kingi. Przez wieki za zgodą biskupów krakowskich oddawano cześć szczątkom i odprawiano Msze święte na grobie Kingi, tak jak na grobach świętych. Nie starano się jednak o zatwierdzenie kultu przez Stolicę Apostolską w Rzymie, nad czym ubolewał Jan Długosz pisząc „ Œywot św. Kunegundy” i nad brakiem troski o szczątki Kingi.

Ostatecznie, w trakcie procesu beatyfikacyjnego, między rokiem 1484 a 1486 wyjęto kości Kingi z prostej , drewnianej trumny i włoŒono do trumienki cynowej, umieszczając ją w ozdobnym grobowcu w kształcie ołtarza, razem ze srebrnym relikwiarzem zawierającym kości głowy. Sarkofag ten przylegał do północnej ściany kaplicy, przy kracie słuŜącej Siostrom Klaryskom do przyjmowania Komunii świętej. Istniał on do końca XVI wieku, ponieważ w latach 1595- 1599 kardynał Jerzy Radziwiłł, biskup tarnowski, przebudował go i wprowadził zwyczaj wystawiania relikwiarza z głową Kingi podczas Mszy św., odprawianej na jej grobie, a takŜe zwyczaj dawania tej relikwii wiernym do ucałowania.

Jego zastępcą, biskup Bernard Maciejowski zakazał odprawiania Mszy św. Œałobnej za duszę Kingi, zezwalając równocześnie na wystawianie Jej relikwii do czci publicznej. Jako podziękowanie za swe uzdrowienie ufundował nową srebrną trumienkę, do której w roku 1603 przeło Œono kości Kingi i ustawiono na nowym ołtarzu, ozdobionym Jej figurą. Następnie w roku 1651 ksieni Anna Lipska sprawiła nowy, złoty relikwiarz głowy.

Pątnicy przybywali najczęściej do grobu Kingi najczęściej w dniu 24 lipca, w uroczystość Najświętszej Trójcy jako patrona ko ścioła Sióstr Klarysek, a ponadto w święta załoŜycieli zakonu: św. Franciszka z AsyŒu – 4 pa ździernika i św. Klary z AsyŒu

– 12 sierpnia. Urz ądzano wówczas uroczyste procesje z figurk ą Kingi i jej relikwiami, wygłasząc o niej

kazania.

W klasztorze ze czcią przechowywano pamiątki po Kindze. Niektórych z nich używano w modlitwie o uproszenie szczególnych łask, np. jej kryształowym kubkiem ulewano po parę kropel wina proszącym, którzy wierzyli w jego cudowną moc; jej płaszczem nakrywano chorych, proszących o zdrowie.

U grobu Kingi wieszano wota jako podziękowanie za otrzymane łaski. Wota złote i srebrne przetopiono w połowie XVII wieku na figurkę Kingi. Wota woskowe, w dużych ilościach, stanowiły materiał do wyrobu świec. Ponadto przy grobie Kingi

31

Fot.1. Źródełko i kapliczka św. Kingi

wieszano drewniane tabliczki z polskimi tekstami modlitw do Kingi, które odmawiano indywidualnie i zbiorowo.²⁴

Miejszem kultu w Starym Sączu, w pobliżu klasztoru Sióstr Klarysek było i jest cudowne źródło Kingi, owiane legendą co do powstania i sławą mocy uzdrawiania.

Z legendą o lasce św. Kingi, która zatknęła w ziemię przez jedną noc rozrosła się

wpokaźne drzewo lipowe, wiąże się inna legenda o tak zwanym „Źródle Kingi”. Zgodnie z treścią legendy pod wyrosła nagle lipa św. Kinga poleciła wykopać

studzienkę, której woda okazała się cudowną. Przy tej przepływającej wodzie stale gromadziły się tłumy wiernych z Sącza i okolic oraz pielgrzymi przybywający na doroczne odpusty w klasztornej kościele, którzy byli głęboko przekonani o leczniczych właściwościach tej wody.

Wzywając wstawiennictwa św. Kingi obmywali wodą ze źródła chore części swoich ciał, a zwłaszcza oczy. Wielu świadków przesłuchanych w procesach beatyfikacyjnych i procesie kanonizacyjnym zeznawało pod przysięgą, że po obmyciu się wodą z tego źródła odzyskiwali zdrowie albo byli świadkami, jak inni doznawali uzdrowienia. Wieść o cudownym źródle rozchodziła się po całej ziemi sądeckiej,

a nawet po całej Polsce i poza granicami kraju, dlatego też każdy pielgrzym przybywający do grobu św. Kingi uważał niemal za swój obowiązek nawiedzenie także źródła, obmycie wodą zbolęłą część ciała, chorych oczu lub obmycie się w celu podtrzymania posiadanego zdrowia. Wodę tę wierni

zabierali także do swoich domów jako cudowne lekarstwo na rozmaitego rodzaju dolegliwości.

Na przestrzeni wieków a do dzisiaj wierni odwiedzający sanktuarium św. Kingi w Starym Sączu odwiedzają także „Źródło św. Kingi”, obecnie obmurowane i sąsiadujące z kapliczką św. Kingi (fot. 1).

W księgach łask otrzymanych za wstawiennictwem św. Kingi – a często także i po zażyciu wody ze źródła – zapisano liczne podziękowania za całkowite odzyskanie

zdrowia, za znaczną jego poprawę, za rozmaitego rodzaju

łaski natury nadprzyrodzonej i doczesnej. Źródło: opracowanie własne Niektóre uzdrowienia graniczą z cudami i nie dadzą się wytłumaczyć w sposób

naturalny z pomocą wiedzy i doświadczenia lekarskiego. Kroniki klasztoru starosądeckiego notują fakt wysyłania wody ze źródła św. Kingi wiernym, którzy o to

24 Witkowska M.H. OSU, Kinga – Kunegunda, [W]: Hagiografia Polska, t. 1, Poznań 1971, str. 766.

32

proszą, a zwłaszcza w okresie między pierwszą, a drugą wojną światową. Obecnie wierni korzystając z różnorodności dojazdu i własnych samochodów sami zaopatrują się w tę wodę, a o uzdrowieniach i błogosławieństwach zawiadamiają klasztor w Starym Sączu". 25

Krakowie głównym ośrodkiem kultu Kingi był i jest klasztor Św. Andrzeja Ap., do którego w razie niebezpieczeństwa w Starym Sączu przesyłano na przechowanie relikwie Kingi i cenne po niej pamiątki. Zwłaszcza w początkach XVII wieku przez dłuższy czas spoczywała tu trumienka z ciałem Kingi, co rozbudziło żywoty jej kult ze strony krakowian. Świadczyły o tym liczne wota, z których wykonano cen na płaskorzeźbę Kingi, przechowywaną przez klaryski w Krakowie.

Od końca XV wieku w Krakowie istniały liczne obrazy Kingi: w katedrze na Wawelu, w kościele Mariackim, u Franciszkanów, Klarysek, w kościele Św. Mikołaja, Św. Jakuba, Św. Michała i w kościołach jezuickich – Św. Barbary i Św. Apostołów Piotra i Pawła. Dużą rolę w rozwoju kultu Kingi w XVII stuleciu odegrali w Krakowie jezuici. W pewne dni roku wystawiano na ołtarze relikwie Kingi, by je poddać publicznej czci wiernych.

W klasztorze Siostry Klaryski odmawiały łacińską litanie ku czci Kingi, szereg modlitw i śpiewały Ave Regina Caelorum. Ten zwyczaj zachował się do dzisiaj.

24 lipca odmawiają Litanie ku czci św. Kingi, przetłumaczoną na język polski oraz polską pieśń: „Ziem sądeckich sławna Pani, Kingo, perło Klary cór...” 26

W Nowym Korczynie nad Wisłą początkowo kult Kingi bardzo rozpowszechniony. Protokoły procesu z roku 1684 wspominają o nieistniejących dziś

licznych figurach św. Kingi, cudownej studzience zwanej przez lud „Kunegundą”,

o obrazach i ołtarzach w nowokorczyńskich kościołach, a zwłaszcza o związanym z Kingą niejedną legendą kościółku Św. Mikołaja, położonego poza murami zamku, z których już dziś nie ma nawet śladu. Źródło w Nowym Korczynie było centralnym miejscem kultu św. Kingi. Przy nim gromadziły się pielgrzymki z Nowego Korczyna

wokół, zwłaszcza ludzie chorzy, którzy obmywali części ciała dotknięte chorobą, z nadzieją na otrzymanie łaski uzdrowienia. Źródło to istniejące do dziś, podtrzymuje pamięć o Kindzie.

W Bochni motywem kultu św. Kingi była legenda o cudownym przeniesieniu złóż

soli z kopalni Marmaroszu Sziget na Węgrzech do Bochni i o znalezieniu w pierwszej wydobytej tu bryle soli

pierścienia Kingi.

25Borkiewicz I. Święta Kinga w świetle legend i historii. Stary Sącz 1999. Str. 139.

26Bajorek N. Modlitewnik, Wydawnictwo OO. Franciszkanów Bratni Zew. Stary Sącz 2000. Str. 99

33

Od początku swojego zawodu górnicy w Polsce obierali sobie patronów jako szczególnych orędowników u Boga. Byli nimi oprócz Naj św. Marii Panny św. Barbara, św. Antoni Paderewski, św. Kinga, a na Śląsku także św. Anna.

Kopalnia soli w Bochni stała się, zwłaszcza w XVII stuleciu, miejscem szczególnego kultu św. Kingi. Pod wizerunkiem Jezusa ukrzyżowanego i Matki Bożej górnicy zawieszali wota – woskowe lub drewniane, za otrzymane łaski.

Po beatyfikacji w roku 1690 w kopalni bocheńskiej została urządzona kaplica Świętej. Obecna kaplica, rozbudowana w stosunku do pierwotnej, jest obszerną, szeroką grotą. Ołtarz jest drewniany w stylu barokowym, z dużym obrazem przedstawiającym znalezienie pierścienia Kingi.

W Wieliczce, przez stulecia mieszkańcy byli przekonani, że to nie w Bochni a w ich mieście został znaleziony legendarny pierścień księżnej Kingi.

Nowy okres gorącej czci Kingi w Wieliczce miał miejsce po ugaszeniu groźnego pożaru w kopalni, który według świadków procesu beatyfikacyjnego miał miejsce 16 grudnia 1644 roku. Kult Kingi nabierał znaczenia publicznego. W aktach urzędowych Szopy solnej pojawiało się coraz częściej jej imię.

„W Sierczy koło Wieliczki Stanisław Lubomirski, wojewoda ruski, szukał soli na swej posiadłości. Uczynił ślub, że jeśli natrafi na złoża soli, to będzie szerzył kult Kingi w całej Polsce. Gdy górnicy odkryli tam bogate złoża soli, Lubomirski nazwał ten szyb imieniem Kingi. Zaś Maciej Treter, administrator kopalni Lubomirskich, w roku 1660 ufundował w kościele reformatów w Wieliczce ołtarz, przy którym górnicy z Sierczy co roku 24 lipca odprawiali dziękczynne nabożeństwo.” 27

Po beatyfikacji Kingi górnicy w Wieliczce postarali się o jej relikwie. Do dziś w kościele parafialnym znajduje się jej srebrny relikwiarz, wykonany pod koniec XVII wieku. W kopalni powstała kaplica św. Kingi, a gdy spłonęła w 1697, górnicy wykuli kaplicę w caliznie skalnej. Ozdobiono ją posągami wykutymi w soli. Mimo licznych zakazów wydanych przez rząd austriacki, kult Kingi szerzył się wśród górników z Wieliczki.

1999.

34

Starania o beatyfikację

Sława łask i cudów dokonujących się przy grobie, jak i ciągły napływ pielgrzymów, wpłynęły na to, że wkrótce po śmierci Kingi dokonano przeniesienia jej relikwii, a potem wznoszono nowe grobowce, przygotowywano relikwie, a także podjęte zostały starania o oficjalne wyniesienie jej na ołtarze.

Starania czynione w tej sprawie przez prymasa i biskupów krakowskich w XIV wieku

i na początku XV w., nie przyniosły rezultatów. Dopiero na prośbę synodu piotrkowskiego z 1628 r., popartą przez króla Zygmunta III, papież Urban VIII zarządził rozpoczęcie wstępnego procesu informacyjnego co do sławy świętości i trwającego od niepamiętnych czasów kultu Kingi. Zgromadzone wówczas proto koły z pracy komisji i przesłuchań świadków Kongregacja Obrzędów uznała w 1650 r. za nie wystarczające. Także w latach następnych starania o beatyfikację Kingi okazały się bezskuteczne ze względu na niepokój panujący w Europie i w Rzeczypospolitej.

Dopiero na skutek kilkakrotnych apelacji króla Jana III Sobieskiego, papież Innocenty XI upoważnił w 1683 r. biskupa krakowskiego Jana Małachowskiego i jego sufragana Mikołaja Oborskiego do rozpoczęcia nowego procesu. Prace komisji, polegające na przestudiowaniu wszystkich źródeł historycznych, zbadaniu grobu, relikwiarzy, wotów, obrazów i innych przejawów kultu, a także przesłuchaniu ok. 400 świadków, trwały aż do 1687 r. Przesłana do Rzymu dokumentacja tych prac stała się dla o. Baltazara Miliatusa de Navo postulatora beatyfikacji Kingi, a zarazem Prokuratora starosądeckich zakonnic, podstawą starań prowadzonych w Stolicy Apostolskiej. Ostatecznie 10 VI 1690 r. Kongregacja Obrzędów zatwierdziła odwieczność kultu św. Kingi, a następnego dnia decyzja ta otrzymała potwierdzenie papieża Aleksandra VIII, co było równoznaczne z beatyfikacją Pani Ziemi Sądeckiej. Ustalony też został dzień poświęcony jej czci na 24 lipca każdego roku.

18 XII 1690 r. Kongregacja Obrzędów wydała dekret zezwalający na własną mszę św. o Błogosławionej i odmawianie modlitw brewiarzowych na dzień 24 lipca – dla duchowieństwa w Polsce oraz zakonu franciszkańskiego na całym świecie. Na prośby płynące z Polski do Rzymu, papież Benedykt XIII przyznał Kindze 31 VIII 1715 r. tytuł patronki Polski i Litwy, a jej święto przeniósł na niedzielę najbliższą po dniu 24 lipca.²⁸

Starania o kanonizację

Nowe łaski i cuda u grobu Kingi oraz znaczne ożywienie kultu spowodowały wszczęcie starań o jej kanonizację. Starania te podjęła w 1733 roku ksieni Teresa Stadnicka. Po przesłaniu do Rzymu pierwszych materiałów Stolica Apostolska poleciła w 1742 r. biskupowi krakowskiemu kardynałowi Lipskiemu, by dokonał otwarcia procesu. Chociaż Kongregacja Obrzędów kilkakrotnie przedłużyła termin przesyłania akt i sprawa posunęła się na przód, to jednak na skutek braku funduszy i odpowiednich ludzi, którzy by popierali sprawę i uzupełniali potrzebne dokumenty zgodnie z wymogami Kongregacji Obrzędów, oraz rozbiory Polski i kasata klasztoru klarysek w Starym Sączu przerwały starania o kanonizację bł. Kingi.

W związku z kasatą klasztoru klarysek, wywiezione zostały w 1782 roku ze Starego Sącza relikwie bł. Kingi. Dopiero po dwóch latach po wróciły na miejsce, ale bez kosztownych relikwiarzy, które skonfiskowali urzędnicy austriaccy.

Nowe starania o kanonizację bł. Kingi, prowadzone były od końca XIX w. 2 lipca 1998 r. Kongregacja do spraw Świętych ogłosiła dekret o heroicznosci cnót bł. Kunegundy, czyli Kingi, otwierający drogę do jej kanonizacji. W 1892 r. w sześćsetną rocznicę śmierci św. Kingi zarówno siostry klaryski jak i społeczeństwo polskie miało nadzieję, że rok ten nie tylko przyczyni się do pogłębienia kultu bł. Kingi, ale także przyspieszy jej kanonizację. Na prośbę kardynała Ledóchowskiego, papież Leon XIII udzielił odpustu zupełnego tym wszystkim, którzy wezmą udział w uroczystościach jubileuszowych w dniu 24 lipca 1892 r. lub w oktawie tych uroczystości. Uroczystości związane z 600-leciem śmierci św. Kingi obchodzono również w Krakowie, Wieliczce i Bochni. W roku 1905 na prośbę biskupa tarnowskiego Leona Wałęgi papież Pius X wydał zezwolenie na rozpoczęcie nowego procesu kanonizacyjnego uzupełniającego dotychczas zebrane dokumenty i zeznania świadków. Prace polegały na zbieraniu dokumentów w sprawie życia, cnót i kultu publicznego bł. Kingi poparł Pierwszy Synod Plenarny Episkopatu Polski, który odbył się w Częstochowie.

Lata drugiej wojny światowej oddaliły sprawę kanonizacji bł. W roku 1965 Konferencja Episkopatu Polski zebrana we Wrocławiu wystosowała obszerny list do papieża Pawła VI z prośbą o przyspieszenie kanonizacji św. Kingi. Przedstawione zostały przekonujące argumenty, które przemawiały za potrzebą tej kanonizacji. Biskup tarnowski Jerzy Ablewicz podjął odpowiednie kroki w realizowaniu tej sprawy.

W sierpniu 1993 r. biskup tarnowski Józef Świąciński powołał Komisję Historyczną, która miała za zadanie ocenić dotychczas zebrany materiał i wskazać gdzie jeszcze należało poczynić poszukiwania możliwych dokumentów historycznych. W dniu 26 maja

1994 r. Komisja Historyczna zakończyła swoją działalność, gromadząc potrzebne dokumenty, wypisy ze źródeł historycznych oraz cytując treść dzieł historyków polskich i zagranicznych. Zebrany materiał zawiera dokumenty wydane przez św. Kingę, najstarsze źródła historyczne, wyniki badań nad tymi źródłami, wartościowe pozycje historyczne. W sumie akta Komisji Historycznej obejmują ponad 600 stron maszynopisu.

W dniu 22 lutego 1994 r. rozpoczął się proces w sprawie cudownego uzdrowienia za przyczyną św. Kingi. W

dniach od 5 do 24 marca odbyło się przesłuchanie świadków, a w dniu 26 maja odbyła się w Tarnowie pod przewodnictwem biskupa Józefa Ścibińskiego sesja zakończeniowa tegoż procesu. Akta sprawy zostały przesłane do Kongregacji dla Spraw Świętych. W tym samym dniu odbyła się ostatnia sesja Komisji Historycznej. Akta procesu zostały zalakowane i przesłane do Rzymu w dniu 24 lipca 1994 r.

22.10.1996 roku nastąpiło przekazanie Kongregacji do Spraw Świętych *Positio super virtutibus beatae Cunegundis*, przygotowanej przez Postulację Braci Mniejszych Konwentualnych.

Trwający od 10.10.1996 r. proces w sprawie heroiczności cnót zakończony został 3 lipca 1998 r. oficjalnym ogłoszeniem dekretu o heroiczności cnót naszej Świętej. 19 listopada tego samego roku odbyła się sesja Konsultorów Lekarzy w sprawie uzdrowienia za przyczyną św. Kingi. Dwie następne sesje: Teologów (25 listopada 1998 r.) i Kardynałów oraz Biskupów (12 stycznia 99 r.) potwierdziły pozytywną opinię Konsultorów Lekarzy.

12 lutego 1999 r. Ojciec Święty Jan Paweł II potwierdził oceny Konsultorów, kończąc w ten sposób definitywnie proces kanonizacyjny. Na dzień kanonizacji wyznaczono datę 16 czerwca 1999 r., kiedy to Ojciec Święty podczas swego pobytu w Starym Sączu wyniósł do chwały świętych Panią Ziemi Sądeckiej (fot. 2).

Fot.2. Msza kanonizacyjna na Oltarzu Papieskim 16. 06. 1999 r. [1]

2.5. Znaczenie Klasztoru Klarysek dla Sądecczyzny

Klasztor Klarysek ufundowany przez Kingę już w niedługim czasie po ukończeniu, stał się ważnym centrum kulturalnym i religijnym dla południowej Polski. Konwent był miejscem życia zakonnego dla niewiast z rodów królewskich, szlacheckich, mieszczańskich, a także wywodzących się z ludu. Przez swoją uniwersalność wywierał wielki wpływ na całą Małopolskę.

W najstarszych hagiografiach spotykamy informacje mówiące o trosce Kingi w rozwój kultury polskiej, poprzez propagowanie języka ojczystego w psalmach oraz pieśniach. Po raz pierwszy w Polsce w starosądeckim klasztorze rozbrzmiewał śpiew siostr zakonnych w języku polskim. Tradycja przypisuje jej wprowadzenie polskich kazań i modlitw do liturgii. Poza staraniami o rozwój języka polskiego Kinga zabiegała również o rozwój śpiewu kościelnego. Nie utrzymał się pogląd, że hymn „Bogurodzica” powstał w Klasztorze Sióstr Klarysek w Starym Sączu ale dzięki staraniom Kingi powstały tu pierwsze zabytki literatury w języku polskim, z jej inicjatywy przetłumaczony został na język polski Psalterz. Archiwum i biblioteka klasztoru zachowały wiele skarbów literatury muzycznej różnych epok. Śpiewy mszalne, brewiarzowe z XVII i XVIII w. są świadectwem związku klasztoru z muzyczną kulturą Polski. Zachowały się 42 melodie mszy, z których 26 oparto na polskich pieśniach, znanych wyłącznie z rękopisów klasztornych. Niektóre melodie mszalne należą do

38

unikalnych, nie tylko w skali ogólnopolskiej ale i europejskiej.

Istnieje

prawdopodobieństwo, że powstały w

Starym Sączu i zawdzięczamy

to

właśnie

zakonnicom. W

niektórych

pieśniach

znajdujemy odbicie

tragicznych
momentów
naszego narodu;
rozbiorów
Polski i powstań narodowych.
W archiwum
klasztora

starosądeckiego znaleziono w 1975 roku fragmenty dzieł kompozytorów anonimowych z XIII i XIV w. Kompozycje te o treści religijnej powstały w oparciu o technikę stosowaną przez muzyków skupionych przy kościele Notre Dame w Paryżu. Odkrycie to stawia Stary Sącz w rzędzie najważniejszych ośrodków kultury muzycznej w Europie

XIII i XIV wiecznej, a pierwszym ośrodkiem w królestwie polskim. Do średniowiecznych tradycji muzycznych nawiązuje organizowany w Starym Sączu od

1975 roku Festiwal Muzyki Dawnej, który pomimo problemów finansowych organizowany jest do chwili obecnej.

Tradycja pielęgnowania śpiewu w klasztorze starosądeckim trwa od 700 lat.

W 1970 roku Mirosław Perz, wybitny znawca muzyki dawnej natrafił w klasztornych zbiorach na urywek dzieła Leonina „Magnus liber organi”, sporządzonego w drugiej połowie XIII w. we Francji. Odnalezienie w Starym Sączu fragmentów dzieła wielkiego Leoninusa pozwala sądzić, że na ziemiach polskich znane były i praktykowane najnowsze zdobycze techniki kompozytorskiej.²⁹ Utworem o wyjątkowej wadze historycznej jest znaleziony w Klasztorze ss. Klarysek także w 1970 roku czterogłosowy utwór „Omnia beneficia”. Jest to najstarszy i jedyny zabytek czterogłosowej muzyki w Polsce, pochodzi z XIII w. i nie figuruje w źródłach dotychczas znanych i zbadanych rękopisach zagranicznych. Można wnioskować, że powstał w Starym Sączu³⁰ Utwór ten uważa się za pierwszą oryginalną kompozycję, jest on symbolem Starosądeckich Festiwali Muzyki Dawnej.

Klasztor starosądecki jako ośrodek życia umysłowego na obszarze Polski południowej promieniował na Stary Sącz i okolice. Siostry klaryski prowadziły szkołę zakonną oraz szkołę dla dziewcząt nie będących zakonnicami. Pobierały w niej naukę szlachcianki i córki bogatych mieszczan. Od 1774 roku szkolnictwo w zaborze austriackim przeszło pod nadzór państwowy. Klasztor aby nie ulec kasacji – w myśl zasad józefinizmu musiał stać się pożyteczny. Klaryski pomimo wielu trudności jakie sprawiało im nauczanie w języku niemieckim oraz stosowanie nowych metod nauczania, podjęły się prowadzenia szkoły od 1782 r.

²⁹Kusiak J. Starosądeckie Festiwale Muzyki Dawnej [W:] Historia Starego Sącza 1939-1980. Pod red. Kuryka F. Wydawnictwo Secesja, str. 350

³⁰ Kumor R. Skarby. Kurier Starosądecki, .nr 142, Stary Sącz czerwiec 2004

guwernantek w szkole klasztornej pracował w 1814 r. nauczyciel muzyki oraz katecheta ks. Kasper Kmietowicz, który dostarczał potrzebnych ksiąg oraz zajmował się rekrutacją dziewcząt. Do szkoły klarysek starosądeckich uczęszczały uczennice z różnych okolic, mieszkaly one w przyklasztornym pensjonacie.

W instytucie klarysek starosądeckich w czasie rozbiorów program nauczania był zgodny z przepisami państwa austriackiego. Początkowo nauczano religii, historii biblijnej, kaligrafii, pisania, czytania, rachunków, języka niemieckiego oraz robót ręcznych. Zgodnie z dekretem cesarskim program uległ zmianie i obejmował: religię, naukę czytania, pisania, rachunki, język niemiecki, rysunki, geometrię, geografię, historię, fizykę i chemię. Szkoła klarysek była szkoła czteroklasowa. Językiem nauczania był niemiecki, a język polski traktowany był jako pomocniczy. Z relacji gubernatora galicyjskiego, hrabiego Goessa dowiadujemy się, że w 1811 roku na terenie sześciu powiatów: Myślenice, Sącz, Bochnia, Sanok i Rzeszów były tylko dwie szkoły dla dziewcząt, w Staniątkach i w Starym Sączu, do których swoje córki przysyłał nawet mieszkańcy Węgier.

W 1820 roku przy klasztorze wybudowana została nowa szkoła dzięki staraniom ksieni Petroneli Zdzieńskiej. W szkołach prowadzonych przez klasztor w czasach germanizacji podtrzymywany był język polski i śpiew w języku ojczystym, historia, tradycja i kultura narodowa.

Klasztor prowadził również działalność dobroczynną i charytatywną. W księdze rachunkowej klarysek starosądeckich z 1814 i 1815 roku, znajdują się wzmianki, że klasztor przekazał pieniądze ubogim pogorzelncom i ubogim podróżnym. Pomimo że klasztor utracił majątek i był z wyznaczonej pensji państwowej zawsze i nieustannie wspierał biednych, chorych i cierpiących, czyni to po dzień dzisiejszy, ale brak jest materiałów źródłowych dotyczących tej działalności klasztoru.

Z inicjatywy klasztoru starosądeckiego zostały powołane do życia parafie:

w Barcicach, Biegonicach, Łącku, Długoszę, Moszczenicy Niśnej, Siedlcach oraz Ujanowicach. Przy parafiach tych powstawały szkoły i szpitale, które były odpowiednio uposażone, aby mogły się utrzymać. Istnienie szpitala w Starym Sączu potwierdził kardynał Jerzy Radziwiłł w 1595 roku przy zatwierdzeniu nowego uposażenia szpitala. Miasto nie posiadało własnej apteki a mieszkańcy w razie potrzeby korzystali z apteki klasztornej.

Konwent prowadził także działalność patriotyczną, przekazywał pieniądze oraz drogie przedmioty na cele ogólnonarodowe. Jedną z jego zasług dla rozwoju

40

kultury polskiej, było przechowywanie i troska o stare rękopisy i dokumenty dotyczące klasztorów oraz historii naszego państwa i narodu.

Klasztor od czasów Kingi do dekretu kasacyjnego w 1782 roku, był właścicielem miasta Starego Sącza, które podlegało mu pod względem administracyjnym, a także finansowym. Odegrał ważną rolę w organizowaniu cechów rzemieślniczych i rozwoju gospodarczym miasta. W XV w. w Starym Sączu powstało bractwo będące organizacją religijną ogółu rzemieślników zrzeszonych w jeden cech zbiorowy. W 1590 roku

z owego bractwa wyodrębnił się cech szewski i kuśnierski, a w 1598 roku cech tkacki, ich statuty na prośbę samych majstrów zatwierdziła ksieni Zofia Rośnówna. W latach następnych powstawały nowe cechy m.in. w 1693 cech krawiecki, 1630 roku cech rzeźników, 1638 roku cech garncarski, kowalski, bednarski i ślusarski. Cechy w zamian za uzyskane przywileje cechowe zobowiązane były do przekazywania na rzecz klasztoru

określonej ilości swoich wyrobów, opiekowały się teś ołtarzami i kaplicami

wkościele parafialnym. Z kart księgi wójtowsko-ławniczej wyczyta ć moŚna, Śe poza systemem cechowym pozostawało piwowarstwo, gorzelnictwo, cztery warsztaty piekarskie, dwie kuźnie, dwa browary, pracownia powroźnicza, mydlarska oraz młyn konwencki. Dzięki zachowanym w klasztorze księgom inwentarzowym dowiadujemy się jeszcze, Śe w mieście istniały pracownie muratorskie i warsztat złotniczy. Konwent dawał zatrudnienie wielu osobom, zatrudniał pobliskich mieszkańców przy robotach sezonowych i podczas remontów klasztoru oraz zabudowań klasztornych. Utrzymywał rzeźników, którym płać za pracę 24 złp rocznie. Na usługach klasztoru pozostawali młynarze, doglądający młynów w mieście i we wsiach latyfundium, a od swoich dochodów zobowiązani byli do świadczeń na rzecz konwentu w pieniądzu i naturze

np. dwa do czterech wieprzów rocznie oraz do robót ciesielskich na rzecz klasztoru. Po

1770 roku zaborca austriacki zniósł przymus cechowy, burząc wielowiekową tradycję

rękodzielniczą.

Klasztor pełnił rolę mecenasa sztuki od czasów średniowiecza. Zatrudniał budowniczych i rzeźbiarzy, którzy pracowali na terenie klasztoru, mias ta, a takŚe na Ziemi Sądeckiej. Po poświęceniu kościoła i klasztoru w 1764 roku podjęte zostały prace z udziałem architekta Franciszka Placidiego, autora przepięknej sygnaturki na Kościele Św. Trójcy. Kościół otrzymał barokowy wystrój na ścianach znajduje się polichromia Feliksa Derysarza przedstawiająca sceny z Śycia fundatorki klasztoru. Ołtarz główny jest dziełem Baltazara Fontany z 1699 roku. Obrazy św. Klary i św. Antoniego są dziełem Karola Darkwarta ze Szwecji. Najcenniejszym zabytkiem starosądeckiego klasztoru jest ambona z drzewem Jessego z 1671 roku, uznawana za najcenniejszą

41

wEuropie, wykonał ją prawdopodobnie snycerz starosądecki Gabriel Padwani. Przedstawione zabytki są dziedzictwem kulturowym ufundowanym przez klasztor dla wielu pokoleń.

Obecnie Stary Sącz jest miejscem, do którego przybywają liczne rzesze pielgrzymów i turystów, a magnesem przyciągającym ich jest przede wszystkim grób

św. Kingi, znajdujący się w Klasztorze ss. Klarysek, a takŚe same zabudowania otaczające klasztor. W budynku po dawnej szkole, na dziedzińcu klasztornym otwarte zostało małe muzeum Dom Kingi, w którym znajdują się obrazy, rzeźby i pamiątki związane z patronką Ziemi Sądeckiej. Turyści podziwiać mogą wieś bramną z epoki średniowiecza i fortyfikacje obronne wokół klasztoru z basztą. Miasto jest chętnie odwiedzane przez artystów, a ulubionym tematem ich prac jest klasztor i rynek z zabytkową zabudową, w obrębie której znajduje się „Dom na Dołkach” z XVII w. – siedziba Muzeum Regionalnego. W 1999 roku zorganizowany został Międzynarodowy Plener Malarski, poświęcony św. Kindze, aby zaakcentować jej kanonizację i uczcić wizytę Jana Pawła II w Starym Sączu. Organizatorzy pleneru to: Związek Artystów Plastyków Oddział Nowy Sącz, Muzeum Regionalne i Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Starym Sączu. „Święci nie przemijają. Święci - to najsilniejsze ogniwa wartości ogólnoludzkich w ciągu dziejów. Wymownym przykładem jest postać bł. Kingi, która niosła naszej Ojczyźnie kulturę słowa w języku polskim, kulturę własnej polskiej pieśni i kulturę własnej polskiej gospodarki, a przede wszystkim kulturę religijną, kulturę ducha. Wniosła w nasze dzieje tak wiele, Śe zasłużyła na miano Matki Narodu Polskiego, którym ją obdarzył Ojciec Święty Jan Paweł II”

Cytatem z tekstu ks. dr R. Banacha zaproszeni zostali artyści z Białorusi, Czech, Grecji, Polski, Słowacji, Litwy, Ukrainy i Węgier. Celem pleneru było artystyczne spojrzenie na postać św. Kingi i jej działalność z perspektywy człowieka XX wieku. Pozostałością tego wydarzenia są prace artystów, przekazane miastu.

42

3. SADECKIE CENTRUM PIELGRZYMOWANIA

3.1. Historia budowy Ołtarza Papieskiego

Ideale, dla których Świąta Kinga nigdy się nie zdezaktualizowały, jej kult nigdy nie

ustął. Nie ustały także starania o włączenie Kingi w poczet świętych.

Wielowiekowe wysiłki, kontynuowane przez kolejnych biskupów tarnowskich oraz Ojców Franciszkanów przyniosły oczekiwane rezultaty i Papież - Polak, wielki czciciel bł. Kingi, ukazał ją całemu Kościołowi jako wzór do naśladowania. Na zaproszenie biskupa tarnowskiego Wiktora Skworca oraz władz samorządowych wszystkich miast i gmin Ziemi Sądeckiej Papież Jan Paweł II przybył 16 VI 1999 roku do Starego Sącza, aby osobiście dokonać kanonizacji Patronki Diecezji Tarnowskiej w miejscu, gdzie znajduje się jej grób i gdzie szczególnie żywy jest jej kult.

Warto podkreślić, że tylko w wyjątkowych sytuacjach takie wydarzenie odbywa się poza Watykanem. Kanonizacja bł. Kingi, która odbyła się w Starym Sączu, jest więc

wyrazem szczególnego miejsca jakie w sercu Jana Pawła II zajmuje Pani Ziemi Sądeckiej.

25 kwietnia 1998 roku przedstawiciele 17 rad gmin Sądeckich, podczas wspólnej nadzwyczajnej sesji podjęli uchwałę o zaproszeniu Ojca Świętego do

odwiedzenia Ziemi Sądeckiej podczas, zaplanowanej pielgrzymki do Polski,

zapropozowali oni do wyboru trzy miejsca: Nowy Sącz, Łososin ę Dolną i Stary Sącz.³¹ Ojciec Św. zdecydował, Œe kanonizacji dokona w miejscu, gdzie Œyła księŜna Kinga tzn. w Starym Sączu.³²

Na miejsce uroczystości kanonizacyjnych wybrany został obszar pomiędzy ulicami: Topolową, Piaski i obwodnicą Nowy Sącz-Piwniczna. Z tego miejsca widoczny jest Klasztor ss. Klarysek a w tle pasmo Przehyby i Radziejowej. Obszar ten liczący siedemdziesiąt hektarów nale Œał do około osiemdziesięciu właścicieli. Członkowie Komitetu Organizacyjnego musieli dotrzeć do kaŜdego właściciela

iotrzymać zgodę na wykorzystanie placu. W grudniu 1998 r. do Starego Sącza przyjechała specjalna komisja, pod przewodnictwem ojca Kobero Tucci w sprawie zatwierdzenia miejsca spotkania wiernych z papieŜem. To największe wydarzenie w kilkusetletniej historii Starego Sącza poprzedzone było przygotowaniem i pracą, w których zaangażowane były wszystkie gminy sądeckie.

31LEŚ. Z miłością i nadzieją Sądeckich czeka na Ojca Świętego. Dziennik Polski nr 98; Nowy Sącz 27.04.1998 r.

32Informacje uzyskane od dyrektora SCP ks. Sajdaka T.

43

25 stycznia 1999 roku na spotkaniu wójtów i burmistrzów gmin sądeckich został ustalony przydział zadań i obowiązków zwi ązany z wykonywaniem prac.

DuŜy wkład i ogromne zaangażowanie osobiste wykazał burmistrz starosądecki mgr Marian Kuczaj. 6 lutego w Starym Sączu spotkali się przedstawiciele wszystkich słuŜb lokalnych odpowiedzialnych za zabezpieczenie techniczne, bezpieczeŒstwo Ojca Świętego i pielgrzymów. Byli obecni przedstawiciele Starostwa, Wojewody Małopolskiego, policji, energetyki, straŜy poŜarnej, straŜy granicznej, Sanepidu, Dyrekcji Dróg Publicznych z Krakowa, przedstawiciel Kurii Biskupiej w Tarnowie - ks. dr Karol Dziubaczka odpowiedzialny za Komisję Porządku i BezpieczeŒstwa. Na spotkanie przybyli funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu z majorem Krzysztofem Wybieralem, który był odpowiedzialny za zabezpieczenie pielgrzymki Ojca Świętego w Starym Sączu z ramienia BOR.³³ Ilość słuŜb zaangażowanych w przygotowywanie świadczy o ogromie prac przed uroczystościami.

9kwietnia1999 r. rozpoczęto prace na starosądeckich błoniach (fot. 4). W ciągu kilku miesięcy plac podzielono na sektory, wzniesiono trybuny i podesty dla chórów,

kamer telewizyjnych, fotoreporterów i komentatorów. Mieszkańcy całego regionu towarzyszyli urządzaniu placu kanonizacyjnego, od pierwszych robót ziemnych, przez ustawienie 40 km Œerdzi w sektorach, wylewania ławic pod ołtarz, po ostateczną

kosmetykę całego regionu.

Fot.3 Plac budowy Ołtarza [1].

33 Lelek J. Przed pielgrzymką.... Z Grodu Kingi nr 21, Stary Sącz, luty 1999 r.

44

Autorem projektu ołtarza jak i układu sektorów na placu kanonizacyjnym zajmował się inż. Zenon Andrzej Remi, sądecki architekt mieszkający w Zakopanem, którego wspomagał jego syn – Zenon Bartosz. Konstrukcyjną stroną projektu zajmował się inż. Marian Siudut, pracami artystycznymi – rzeźbiarskimi kierował Michał Gąsienica

– Szostak. On tak sobie wykonał kapliczkę Chrystusa Frasobliwego. Kanonizacyjny wizerunek św. Kingi namalował krakowianin Piotr Moskał. Plan oraz wykonanie Ołtarza Papieskiego musiały być w każdym szczególe zatwierdzone przez BOR. 34

Funkcjonariusze BOR-u dbali o bezpieczeństwo od początku budowy ołtarza aż do zakończenia wizyty Ojca Świętego. Budowę ołtarza prowadził Marian Wiktorowski z Nowego Sącza. „ Sam fakt, że robiliśmy to dla Jana Pawła II powodował, że wszyscy inaczej pracowali. Każdy dawał z siebie wszystko, pracował z sercem.

Codziennie od wczesnego poranka do późnego wieczoru przy ołtarzu pracowało od 80-100 osób. Byli to pracownicy

firmy budowlanej, strażacy z OSP, wolontariusze, parafianie i bezrobotni z Biura Pracy". 35

Fot. 4 Budowa Ołtarza [1].

3.2. Walory architektoniczne Ołtarza

Architektura ołtarza nawiązuje do wyglądu góralskich kapliczek przydrożnych

drewnianych kościółków. Wieżyczki wzorowane są na sygnaturkach z Klasztoru Klarysek i kościółka św. Rocha znajdującego się na Starym Cmentarzu w Starym Sączu. Ołtarz składa się z trzech części: centralnej i dwóch podestów. Część centralna zawiera ołtarz eucharystyczny i miejsce przewodniczenia liturgii. Ta część przykryta jest dachem dwuspadowym z tyłu zaokrąglonym, z wieżyczką główną, i dwoma wieżyczkami na wypustach bocznych. Po obu stronach głównej części ołtarza, na

wysokości 3 m. znajdują się podestyboczne przylegające do części centralnej

34pg. Dwaj panowie Remi. Projektanci ołtarza i Centrum. Dziennik Polski, Nowy Sącz, 15.06. 2002 r.

35Cebula J. Budowa z uczuciem, Dziennik Polski nr 133. 10. 06. 1999 r.

45

przeznaczone dla koncelebransów, przykryte są płaskimi dachami. Podłoga części centralnej przedłużona jest pochyłymi płaszczyznami zieleni do poziomu podstawy ołtarza ze strumieniem wodnym pośrodku. Do miejsca przewodniczenia od podstawy ołtarza prowadzą 2 pary schodów na wysokość 4,5 m.. Razem z krzyżem budowla ma 20 m, natomiast główna kalenica biegnie na wysokości 14 m. Konstrukcję zasadniczą zadania stanowią stalowe ramy w całości obłożone drewnem, pozostałe elementy wykonane zostały ze słupów drewnianych, wszystko obite jest deskami, a dach pokrywają dronice w rodzaju gontów o długości 2 m.

Obiekt w całości wyglądający na drewniany o wysokości 20 m i szerokości 31 m ma wewnętrzną konstrukcję nośną ze stali osłoniętą deskami.

Rys.1 Plan Ołtarza Papieskiego

źródło: Zbiory z archiwum dyrektora SCP ks. Sajdaka T.

Jedynie konstrukcja stalowa osadzona była na betonowych stopach fundamentowych, natomiast wszystkie ściany osadzono na podłożu Świrowym.³⁶

W czasie uroczystości kanonizacyjnych w centralnym miejscu znajdowała się kopia obrazu „Przemienienie Pańskie” z sądeckiej bazyliki św. Małgorzaty. Przedstawia on głowę Chrystusa wzorowaną według tradycji na wizerunku z chusty św. Weroniki, na której odbiła się twarz skazańca (stąd nazwa „vera icon” - prawdziwa podobizna). Obraz ten wg autora monografii obrazu, ks. Tadeusza Bukowskiego- „zajmuje szczególne miejsce w pobożności wiernych sądeckiej ziemi” ³⁷

36J.L. Kilka słów o Ołtarzu Papieskim. Z grodu Kingi, nr 22., Stary Sącz, marzec 1999 r.

37JAZ Dar dla papieża- Sądecki Veraicon. Dziennik Polski nr 116; Nowy Sącz, 20.05.1999 r.

46

Dla papieża przygotowano 2 trony. Jeden w miejscu przewodniczenia służył

w całej liturgii, a drugi wniesiony na moment kanonizacji wyłącznie do odczytania dekretu kanonizacyjnego ustawiono przed ołtarzem eucharystycznym. Mensa ołtarza eucharystycznego osadzona była na dwóch filarach s olnych, pośrodku których umieszczona została mniejsza bryła soli nawiązująca do działalności Kingi w Bochni

i Wieliczce. Kruchy szarej soli kamiennej przywiezione z kopalni soli w Bochni miały łączną wagę 3500 kg.

Po prawej stronie ołtarza eucharystycznego ustawiona została replika zabytkowego XVI – wiecznego krzyża z

kościół klarysek, wykonana przed laty przez sądeczanina Mieczysława Bogaczyka. Płynący środkiem schodów w śród zieleni trawy błękitny strumień symbolizował Dunajec, bądź źródło św. Kingi, które trysnęło – wg legendy – podczas ucieczki księżnej przed Tatarami w Pieniny.

Do Starego Sącza przybyło ok. 700 tysięcy pielgrzymów na spotkanie z Ojcem Świętym.

Według ogólnego planu pielgrzymki po uroczystości Ołtarz Papieski miał być rozebrany, a pamiątką tego historycznego wydarzenia miała pozostać kapliczka z figurą Jezusa "frasobliwego". Zainteresowanie pielgrzymów i turystów Ołtarzem wpłynęło jednak na decyzję władz samorządowych oraz ks. Biskupa Ordynariusza aby cały Ołtarz jako niezwykła pamiątka pozostał na miejscu. W związku z pozostawieniem Ołtarza, w latach 1999-2003 poddany on został konserwacji i przeróbkom konstrukcyjnym, które nie zmieniły jego wyglądu, jednak pozwoliły zabezpieczyć obiekt, aby mógł służyć jeszcze wielu pokoleniom.

Mensa ołtarzowa pierwotnie wspierała się na dwóch słupach soli kamiennej, pochodzącej z kopalni w Bochni, jednak ze względu na niszczący wpływ warunków atmosferycznych zostały one zastąpione granitowymi (fot. 5). Obecnie bloki solne znajdują się w kaplicy Świętej Kingi w bocheńskiej kopalni. 39

38Gryźlak P. Małopolskie ołtarze. Dziennik Polski nr 138; Nowy Sącz, 16 VI 1999 r.

39RK Z Sącza do Bochni. Kurier Starosądecki nr 112/113, ISSN 1508-9290, grudzień 2001/ styczeń 2002

Fot. 5 Kopia ołtarza kanonizacyjnego.

źródło: opracowanie własne.

Nad mensą ołtarza wisi kopia wizerunku kanonizacyjnego pędzla Józefy Kamińskiej fot. 6. Oryginał powstał w pracowni artysty malarza Piotra Moskala, który podejmując zadanie przygotowania wizerunku Kingi, oprócz przedstawienia postaci Kanonizowanej, zawarł w swej kompozycji cały szereg dopowiedzeń.

Obraz ukazuje postać Błogosławionej jak w habitach klaryski wkracza w progi klasztoru,

w dłoniach podtrzymuje model kościoła – atrybut fundatorki klasztoru i kościoła

Starosądeckiego.

Jest

to

odniesienie do

najstarszego

wizerunku

kultowego

Błogosławionej

–

drewnianej

rzeźby

przyściennej, polichromowanej i złoczonej,

a umieszczonej obecnie w ołtarzu kaplicy klauzulowej Klarysek Starym Sączu. W tle obrazu widoczny jest pejzaż ukazujący Tatry, Pieniny z Trzema Koronami i Przełomem Dunajca, oraz zamek w Nowym Korczynie.

Fot. 6 Obraz kanonizacyjny

Źródło: opracowanie własne

Wkomponowane w pejzaż rzeki to splot Popradu, Dunajca i Wisły.

Na bliższym planie pejzażu po stronie prawej rozpoznać można Wawel – rezydencję, którą Kinga opuściła, zaś po stronie lewej wkomponowany jest szyb kopalniany – przypomina pozostawiony ludziom dar sołtysa w Bochni i Wieliczce.

U dołu kompozycji artysta uwidoczniał porzucony płaszcz królewski i insygnia.

Odciski w progu klasztornej bramy stopa z datą 1289 – upamiętnia rok profesji zakonnej Kingi, zaś stopa z datą 1999, odciski na schodach prowadzących w górę, upamiętniać będzie Jej kanonizację. Po kanonizacji obraz został przeniesiony do klasztoru SS Klarysek i znajduje się w refektarzu klasztornym.

Obok Ołtarza stoi kapliczka Jezusa „frasobliwego” autorstwa Michała Gąsienicy

Szostaka z Zakopanego (fot.7). Figurka Jezusa „frasobliwego” jest związana z regionem

Podhala
i
symbolizuje
zatroskanego
gospodarza.

Ołtarz
został
zakonserwowany,
podbudowany
fundamentami,
dachy bocznej
zakrycia zostały pokryte blachą, ponieważ były
przedtem
pokryte pleksą
,
która pękła na

mrozie. Główna kopuła została pokryta blachą miedzianą zgodnie z pokryciami dachów obiektów sakralnych na terenie Sąddeckiego. Cały dach został orynowany pomieszczenia w ołtarzu, które służyły do liturgii w czasie mszy kanonizacyjnej zostały przebudowane. Dwie zakrycia zostały połączone w jedno pomieszczenie, w którym znajduje się sala

pamięci. Były to zakrycia dla kardynałów i biskupów. Za zakrycie papieskie obecnie służy jako sala telewizyjna i przejście do magazynów, które zostały utworzone w przestrzeniach między ścianami nośnymi Ołtarza. Drewniane podłogi na Ołtarzu zostały pokryte żywicą epoksydową z włóknem szklanym, tak aby woda deszczowa nie wniknęła
i nie niszczyła konstrukcji. Drewniana konstrukcja nośna strumienia
została

zamieniona na konstrukcję betonową, która jest trwała. Wygląd strumienia został zmieniony, wykorzystano naturalne kamienie z Dunajca. Ołtarz pełni funkcję liturgiczną i turystyczną. Dla liturgii służy jako ołtarz, dla turystów, jako muzeum.

W sali pamięci zgromadzono eksponaty związane z osobą Ojca św. oraz pamiątki związane z wizytą Ojca św. na Sąddeckim. Teren przed Ołtarzem, na którym były sektory zerowe został podniesiony w postaci amfiteatralnego nasypu, tak aby wszyscy uczestnicy liturgii i spotkań kulturowych mogli widzieć co dzieje się na podium lub na Ołtarzu. Dla turystów przyjeżdżających i chcących się zatrzymać w Starym Sączu przy

40 Bukowski T. Stary Sącz i jego księżna. Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, Tarnów 1999 r.

49

Ołtarzu Papieskim utworzone zostało pole namiotowe. Obok Ołtarza Papieskiego w CP głównym budynkiem będzie Dom Pielgrzyma, którego budowę rozpoczęto 8 kwietnia 2002.⁴¹

3.3. Historia powstania Sądeckiego Centrum Pielgrzymowania

Cały proces budowy Centrum Pielgrzymowania w Starym Sączu ściśle wiąże się

zwizytą Jana Pawła II na błoniach starosądeckich. Tam właśnie Ojciec Święty spotkał się z wiernymi podczas kanonizacji bł. Kingi. Dla ludności z tych terenów było to bardzo ważne wydarzenie, ponieważ św. Kinga jest patronką sądeczan.

Organizacją przygotowań do wizyty Jana Pawła II w Starym Sączu zajęło się

specjalne, powołane w 1999 r., tylko na ten okres stowarzyszenie pod nazwą „Komitet Organizacyjny Wizyty Jana Pawła II na Sądeczczyźnie.

Po wizycie Ojca Świętego Ołtarz Papieski miał być rozebrany i przeniesiony w inne miejsce. Na Konwencji Wójtów z powiatu nowosądeckiego, zdecydowano o pozostawieniu ołtarza na błoniach starosądeckich. 23 grudnia 1999 powstało nowe Stowarzyszenie pod nazwą: „Sądeckie Centrum Pielgrzymowania im. Jana Pawła II” z siedzibą w Starym Sączu, które zajęło się zagospodarowaniem terenu w Starym Sączu. W jego zarządzie skład weszli: ks. prałat Alfred Kurek, który został wybrany prezesem SCP, ks. Tadeusz Sajdak (oddelegowany do pracy w stowarzyszeniu przez kurie tarnowską), poseł Marian Cycoń (obecnie burmistrz Starego Sącza), ówczesny burmistrz Marian Kuczaj, sekretarz miasta Wojciech Rams i grono osób aktywnie uczestniczących w przygotowaniu wizyty pielgrzymkowej w 1999 roku: Czesław Basta, Stanisław Marduła, Wiesław Śledź i Antoni Piętka.⁴² Stowarzyszenie przyjęło obowiązki związane z pozostawieniem Ołtarza Papieskiego i budową Centrum Pielgrzymowania, współpracuje z Kościołem, organizuje uroczystości upamiętniające wizytę Ojca Św. jak również uroczystości związane z kultem św. Kingi.

41 Informacje uzyskane od dyrektora SCP ks. Sajdaka T.

42 WCH. Powstanie Centrum Pielgrzymkowe. Dziennik Polski nr 2; 4 styczeń 2000 r.

50

Sąddeckie Centrum Pielgrzymowania działa w oparciu o swój statut, który określa jego cele:

1. Podejmowanie działań związanych z organizacją i przygotowaniem właściwego zaplecza technicznego dla pielgrzymów przybywających do Starego Sącza.
2. Organizowanie działalności społeczno-kulturalnej i oświatowo-wychowawczej, zgodnie ze społeczną nauką Kościoła Katolickiego.
3. Gromadzenie pamiątek związanych z wizytą papieża Jana Pawła II w Starym Sączu oraz udostępnienie zwiedzającym.
4. Prowadzenie działalności informacyjno-promocyjnej.
5. Upowszechnianie idei samorządności terytorialnej w Polsce.
6. Organizacja i prowadzenie działalności turystycznej w tym popularyzacja pielgrzymek szlakiem Jana Pawła II.
7. Czynna pomoc Kościołowi przy organizowaniu uroczystości religijnych.
8. Pozyskiwanie środków finansowych, niezbędnych na pokrycie kosztów związanych z zagospodarowaniem i funkcjonowaniem obiektów znajdujących się na terenie Centrum.
9. Organizowanie koncertów religijnych i wystaw tematycznych.
10. Organizacja spotkań, szkoleń, wykładów religijnych, kulturowych itp. 43

Ze względu na szeroki program zamierzeń w przyszłości będzie spełniać ważne funkcje w duszpasterstwie i turystyce na Sądecczyźnie.

Najważniejszym zadaniem w zagospodarowaniu terenu wokół Ołtarza Papieskiego jest budowa Domu Pielgrzyma (fot.8)

Fot. 8 – Projekt Domu Pielgrzyma.

Źródło: [2]

43 Śmierciak D. Kilka słów na temat SCP im Jana Pawła I I. Z Grodu Kingi, nr 6; czerwiec 2001 r.

51

8 kwietnia 2002 roku ruszyła budowa domu, który będzie bazą noclegową dla pielgrzymów przybywających do sanktuarium.

W budynku mają być m.in. trzy duże sale, w tym jedna konferencyjna, kaplica, muzeum pamiątek papieskich i pomieszczenia noclegowe na około siedemdziesiąt miejsc. Nad całością prac czuwa dyrektor ksiądz Tadeusz Sajdak. 16 czerwca 2002 roku w dzień trzeciej rocznicy kanonizacji św. Kingi i wizyty Jana Pawła II, odbyła się uroczystość wmurowania kamienia węgielnego pod powstający przy Ołtarzu Papieskim Dom Pielgrzyma. Kamień ten został wyjęty z Bazyliki św. Piotra w Watykanie

iposwięcony przez Ojca Świętego na jednej z audiencji generalnych w maju 2002 roku. Aktu wmurowania dokonał ks. biskup ordynariusz Wiktor Skworec.

Centrum powstaje z funduszy kurii tarnowskiej i składek wiernych oraz dotacji

isponsoringu.

3.4. Zagospodarowanie turystyczne terenu wokół Ołtarza - Dom

Pielgrzyma

Wprzyszłości cały teren Centrum Pielgrzymowania będzie podzielony na dwie części, to są perspektywy rozwoju Centrum – (rys. 2). Część wokół Ołtarza będzie to część liturgiczna zarezerwowana głównie do akcji duszpas terskich, Centrum stanowi Ołtarz, obok którego zbudowana zostanie scena dla chórow, zespołów, czy prowadzenia uroczystości kulturalnych, turystycznych nie wprost religijnych. Wykonane już zostało podium w kształcie amfiteatralnego podniesienia, które zostanie wyposażone w ławki, łatwo zdejmowalne, w celu pielęgnacji zieleni, podzielone na sektory, aby łatwiej było utrzymać porządek, czystość i drogi komunikacji pomiędzy ławkami. Na obrzeżach podniesienia, znajdzie się 20 kapliczek przedstawiających

tajemnice róŜańcowe, gdyŜ

jest to modlitwa ściŝle związana z Ojcem Św. Częŝć liturgiczna ogrodzona będzie drewnianych ozdobnym ogrodzeniem. Słupki będą wykonane z naturalnego kamienia i pręŝła pokryte gontem, zgodnie z tradycją jaka panuje w tym rejonie.

Druga częŝć Centrum Pielgrzymowania wokół Domu Pielgrzyma związana ściŝle z turystyką obejmuje: Dom Pielgrzyma, pole namiotowe oraz zaplecze sanitarno-gastronomiczne dla ludzi, którzy zatrzymuj ą się tylko na zewn ątrz oraz parkingi. WaŜnym punktem dla CP s ą parkingi, których powierzchnia wyniesie ok.1,5 ha.

52

Częŝć turystyczna CP otoczona będzie ogrodzeniem bardziej trwałym, wykonanym z metalu. Cały teren CP wypełniony będzie nisk ą zieleni ą, będą to

trawniki i krzewy, gdyŜ zieleń tworzy najlepszy klimat dla turystów i pielgrzymów .

Wczęŝci turystycznej Centrum Pielgrzymowania planowane jest takŜe boisko sportowe dla rekreacji i wypoczynku turystów.

53

LEGENDA:

1.PARKINGI

2.PODIUM DLA CHÓRU

3. OŁTARZ PAPIESKI

1

4. DOM PIELGRZYMA

5. POLE NAMIOTOWE

6. PODIUM WIDOKOWE

3

7. KAPLICZKI – TAJEMNICE RÓŚNĄCE

8. SEKTORY – MIEJSCA STOJĄCE

9. SEKTORY – MIEJSCA SIEDZĄCE

10. SKLEPIKI Z PAMIĄTKAMI

2

1

4

9

8

5

7

6

Rys. 2 . Koncepcja zagospodarowania terenu wokół Ołtarza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu Zenona Remi

54

3.5. Perspektywy rozwoju Sądeckiego Centrum Pielgrzymowania na

Sądeckczyźnie

Działalność CP rozpoczęła się od uroczystości religijnych z okazji odpustu ku czci św. Kingi w lipcu 1999 r. lecz roku dochodzą nowe uroczystości i akcje łączące turystykę i uroczystości liturgiczne. Główne uroczystości,

które tworzą kalendarz dla CP to: rocznica kanonizacji, obchodzona w niedzielę około 16 czerwca oraz odpust ku czci św. Kingi wokół tych uroczystości religijnych rozwijają się akcje turystyczne. Przed rocznicą kanonizacji odbywa się rajd samorządowców, który ma na celu propagowanie turystyki pieszej i górskiej samorządowców, którzy są ściśle związani z powstaniem i budową Ołtarza Papieskiego. Po rocznicy kanonizacji organizowane są Papieskie Dni Młodych, jest to propagowanie turystyki wspólnych spotkań dla młodzieży. Papieskie Dni Młodych to pięciodniowa akcja turystyczno-religijna, głównie dla młodzieży z diecezji, ale przybywa również młodzież z poza diecezji. Dodatkowo dla turystów i dla mieszkańców przygotowane są takie akcje jak: powitanie nowego roku na szlaku turystycznym na Przehybie, igrzyska zimowe w narciarstwie

i snowboardzie, organizowane w Wierchomlii, pikniki wodne organizowane na stawach starosądeckich-podkreślają one zamiłowanie Ojca św. do kajaków nart

i turystyki. W ciągu wakacji dwukrotnie odbywają się wspólnoty oaz ruchu Światło życie. Po odpuscie ku czci św. Kingi CP organizuje dziesięciodniowy spływ kajakowy na Mazurach na Szlaku Papieskim. W jesieni końcem września jest organizowana Górską Pielgrzymką Śladami Św. Kingi ze Starego Sącza do Krościenka, następnie przez Pieniny do Szczawnicy i ze Szczawnicy przez Przehybę do Starego Sącza.

W październiku procesja z Kościoła Parafialnego do Ołtarza i uroczystość religijna, związana z rocznicą wyboru Karola Wojtyły na papieża. Dla szkół CP organizuje zawody: rowerowe, na tyśwo rolkach i inne imprezy promujące turystykę aktywną i aktywny sposób wypoczynku, organizowane są również spotkania dla uczniów szkół, których patronem jest Jan Paweł II. Oprócz rozwoju tych akcji, które już są, w przyszłości CP chce przygotowywać program akcji turystycznych dla grup specjalistycznych, spotkania w formie warsztatów dla przewodników górskich, spotkania i warsztaty dla ludzi zajmujących się biznesem turystycznym, kilkudniowe akcje promujące turystykę rowerową dla młodzieży. CP stara się współpracować

i włączyć w oferty turystyczne jakie już funkcjonują tzn. chce połączyć działalność w niektórych akcjach ze stacjami koni i z miejscami, gdzie można je wypożyczyć.

55

Chce przygotować program turystyki aktywnej dla tych ludzi, którzy w ten sposób wypoczywają, jak również specjalny program spływów kajakowych na górskich rzekach: Poprad, Dunajec oraz program pływania rekreacyjnych na jeziorach beskidzkich: Rośńów, Czorsztyn, Klimkówka.

Dom Pielgrzyma będzie przedstawiał ofertę jako bazę do urządzania konferencji dla określonych grup, czy to nauczycieli, czy ludzi związanych ze środowiskiem turystycznym.

Dysponując pokojami mieszkalnymi, salą konferencyjną i zapleczem gastronomicznym, będzie można każdą grupę liczącą do 70 osób przyjąć i zapewnić warunki na spotkanie.

Zdziałalnością religijną i turystyczną wiąże się promocja kultury regionalnej dlatego CP mając taką bazę będzie przygotowywało i prowadziło festyny zespołów

regionalnych, koncerty zespołów regionalnych, młodzieżowych i profesjonalnych, koncerty zgodne z aktualnymi trendami muzyki. W oparciu o dawną tradycję kontaktów polsko- węgierskich ze względu na osobę św. Kingi CP będzie starało się przygotować

specjalne spotkania międzynarodowe, aby region sądecki promować także na Węgrzech, zapraszać Węgrów do Starego Sącza, aby połączyć to religijne zainteresowanie osobą św. Kingi z walorami turystycznymi Sądecczyzny.

Działalność CP jest skierowana zarówno na obsługę jednodniowych, jak również wielodniowych akcji turystycznych, spotkań, z tego względu rozwijana jest baza na różnych poziomach standardu dla turystów, by mogli przez kilka dni przebywać na terenie Starego Sącza. W perspektywach rozwoju działalności turystycznej CP chce otworzyć wypożyczalnię kajaków i rowerów z dostawą i odbiorem w każdym miejscu tak aby na terenie całej Sądecczyzny można na jakimś akwenu pościć kajak, a w innym miejscu tego akwenu go oddać i takich samych warunkach działałaby wypożyczalnia rowerów-dostawa sprzętu na początek szlaku turystycznego i możliwość odbioru na końcu szlaku rowerowego. W ten sposób CP na terenie Sądecczyzny wprowadza nowy produkt turystyczny w nowej formie, który gdzie indziej już funkcjonuje- wypożyczalnia kajaków i rowerów.

56

3.5.1. Plany rozwoju Miasta i Gminy Stary Sącz

Ze względu na niedostatek bazy noclegowej i atrakcji turystycznych Stary Sącz znajduje się poza głównym nurtem ruchu turystycznego Sądecczyzny, w zakresie turystyki pobytowej, długo i krótko-okresowej. Stanowi natomiast ważny cel

pielgrzymek religijnych oraz wycieczek szkolnych, jako sanktuarium św. Kingi i miejsce poświęcone osobie Papieża Jana Pawła II, poprzez ekspozycję Papieskiego Ołtarza na terenie Centrum Pielgrzymowania. Ponadto Stary Sącz pełni ważną rolę, jako Brama Beskidu Sądeckiego. Stąd bowiem wiedzie kilka atrakcyjnych szlaków w pasmo Radziejowej i Jaworzyny przez Makowicę, w tym popularny szlak na Przehybę. Jest to jednak w przeważającej mierze ruch tranzytowy, ograniczony do kilku godzin

niezbędnych do zwiedzenia zabytków religijnych, udziału w uroczystościach

religijnych lub wyprawy na beskidzkie szlaki.

W celu wykorzystania walorów Starego Sącza i przyciągnięcia turystów Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Stary Sącz⁴⁴, przewiduje rozbudowanie istniejącej infrastruktury turystycznej i podniesienia atrakcyjności oferowanych usług. Inwestycje w zakresie turystyki wypoczynkowej, rekreacji i sportu przewidziane są m.in.

w Myślicu n/Popradem. W ostatnim czasie Rada Miasta i Gminy przekazała 28 ha terenu pod budowę: Instytutu Wychowania Fizycznego Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu. Kolejną inwestycją jest zagospodarowanie 3,40 hektarowej działki, przy ulicy Piaski, która przybierze formę parku sportowo-rekreacyjnego, na następnych 1,44 ha

wybudowana ma zostać stacja paliw i motel.

Na terenie miasta znajduje się Góra Miejska, która dominuje w krajobrazie i stanowi główny potencjał przyrodniczy do rozwoju funkcji rekreacyjnych. Góra

Miejska zajmuje 58 ha terenów leśnych, gdzie obowiązuje ochrona krajobrazu, a planowane funkcje to rekreacja bez budynków kuba turowych.

Ponadto w obrębie granic miasta znajduje się teren rekreacyjny ze stawami o pow. 65 ha, położone w widłach Popradu i Dunajca. Są to tereny cenne przyrodniczo,

z dwoma stawiskami, zagospodarowane do funkcji wędkarskich i rekreacyjnych. Obowiązuje tam zakaz budowy obiektów kubaturowych trwałych i budowy bazy noclegowej.

Na terenie gminy przewidziane są również inwestycje związane

z zagospodarowaniem terenu m.in. w Gaboniu budowa ośrodka na ok. 200 miejsc,

44Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Stary Sącz opracowana przez Agencję Rozwoju Regionu Krakowskiego S.A. na zlecenie Urzędu Miasta i Gminy Stary Sącz. Maj 2000.

57

w pobliżu którego projektuje się dwa wyciągi, infrastrukturę techniczną i usługową,

w Barcicach budowę wyciągu i trasy narciarskiej, w Przysietnicy- budownictwo letniskowe. Program rozwoju potencjału turystycznego w obrębie gminy to stworzenie produktów i usług dla sektora turystyki aktywnej, rekreacyjnej i sportowej, zwłaszcza dla młodzieży, który opracowany został pod nazwą Sportowa Stacja Beskidu – Stary Sącz.

Zagospodarowanie turystyczne, na terenie wokół Ołtarza Papieskiego i nowe produkty turystyczne powinny komponować się z głównymi kierunkami rozwoju turystyki, zaplanowanymi przez władze miasta. Centrum Pielgrzymowania im. Jana Pawła II powinno posiadać szeroką ofertę dla turystyki religijnej, którą wzbogaci wieloma elementami turystyki aktywnej i rekreacyjnej kierowanej głównie do ludzi młodych.

Wymienione wyżej działania mają na celu zbudowanie systemu usług, które będą powodem do zatrzymania turysty tranzytowego, wędrującego przez obszar gminy oraz zwiększenia turystyki pobytowej.

3.5.2. Rozbudowa zaplecza turystycznego Sądeckiego Centrum

Pielgrzymowania

Działalność SCP oparta jest o nauczanie i styl pracy Ojca Świętego. Jednym z ważnych elementów Jego pracy jest wykorzystanie zamiło wań turystycznych w pracy duszpasterskiej. SCP w perspektywie swojego rozwoju chce łączyć działalność religijną

działalnością turystyczną, dlatego organizuje potrzebne do tego zaplecze, w skład którego wchodzi Dom Pielgrzyma, pole namiotowe i sc hronisko turystyczne.

Projektowany obiekt budowany jest przy Ołtarzu Papieskim, będzie bazą noclegową i gastronomiczną dla pielgrzymów odwiedzających miejsce celebry, jak również Ś dla turystów (fot. 9).

Fot. 9 Wybudowana część Domu Pielgrzyma

Źródło: opracowanie własne

Zanim zacznie funkcjonować Dom Pielgrzyma, Centrum Pielgrzymowania otworzy dla przyjeżdżających turystów schronisko turystyczne, mieszczące się obok Klasztoru Klarysek, przy Bramie Szeklerskiej. Schronisko posiada 24 miejsca noclegowe w pokojach wieloosobowych. Znajduje się w nim świetlica, jadalnia, pomieszczenie do przygotowywania posiłków we własnym zakresie oraz dwie łazienki. Centrum Pielgrzymowania chce zapewnić przybywającym turystom bazę noclegową

oró Źnym standardzie. Dla turystów, którym wystarczy niski standard będzie służyło schronisko turystyczne, a dla turystów podróżujących samochodami i chcących skorzystać z wyższego standardu usług - Dom Pielgrzyma. Obecnie Centrum Pielgrzymowania w swojej bazie turystycznej oferuje dogodne warunki na polu namiotowym, które funkcjonuje obok Ołtarza Papieskiego, w schronisku turystycznym i Domu Pielgrzyma, który jest budowany.

59

4. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Inicjatywa budowy Centrum Pielgrzymowania i Domu Pielgrzyma obok Ołtarza Papieskiego jest trafnym przedsięwzięciem, które przyczyni się do rozreklamowania Starego Sącza i jego okolic. Dobrą reklamą dla Sądecczyzny była „powtórka z geografii” podczas uroczystości kanonizacyjnych, w której Ojciec Święty opisał szlaki turystyczne w naszym regionie. Turystyka Beskidu Sądeckiego rozwija się na naturalnej bazie jaką stwarzają warunki geograficzne, uwarunkowania historyczne, zdolności

iumiętności ludzi oraz bogaty folklor. Należy podkreślić harmonijny rozwój wszystkich dziedzin, które współpracują z gałęzią turystyczną.

Działalność Sądeckiego Centrum Pielgrzymowania przyczyni się do rozwoju infrastruktury Starego Sącza i regionu oraz stworzy możliwości powstania nowych miejsc pracy szczególnie dla ludzi młodych, wśród których odnotowano największe bezrobocie. W Mieście i Gminie Stary Sącz w 2003 roku 10 % całej populacji gminy była bez pracy. Przy tak wysokim procencie bezrobocia i małej liczbie zakładów przemysłowych, turystyka jest szansą na rozwój tego regionu i powstanie nowych miejsc pracy.

Atrakcja turystyczna, którą jest Ołtarz Papieski oraz bogaty program działania Centrum Pielgrzymowania przyczynił się do wzrostu turystyki pobytowej w Starym Sączu. Świadczą o tym dane ze schroniska turystycznego prowadzonego przez SCP.

W 2002 roku zanotowano 250 noclegów, a w 2003 roku liczba noclegów wzrosła do

540. Centrum Pielgrzymowania stanowi dogodny punkt jako przystanek dla turystów przejeżdżających Doliną Popradu i Doliną Dunajca, z tego względu, Ś posiada dogodne parkingi, bezpieczne miejsce dla odpoczynku dzieci oraz zaplecze sanitarne.

Dodatkowymi atrybutami częstych odwiedzin jest muzeum czynne w Ołtarzu Papieskim i walory architektoniczne samego Ołtarza.

Dane liczbowe zestawione w tabeli i na wykresie poniżej obrazują wielkość ruchu turystycznego przy Ołtarzu Papieskim.

60

Tabela 5 – Ilość osób odwiedzających SCP w latach 2001 - 2003

2001

2002

2003

STYCZEŃ

-

695

1.090
LUTY
-
1.485
1.370
MARZEC
1.383
1.429
1.180
KWIECIEŃ
2.513
3.160
2.465
MAJ
8.596
11.158
11.280
CZERWIEC
16.100
22.070
21.290
LPIEC
19.761
26.400
28.990
SIERPIEŃ
13.158
21.880
13.610
WRZESIEŃ
4.316
6.545
6.420
PAŹDZIERNIK
7.094
4.595
5.310
LISTOPAD
1.322
2.040
2.546
GRUDZIEŃ
566
695
1.070
OGÓŁEM
74. 809
102.152
96. 621

Źródło: Archiwum SCP

Wykres 5. Ilość osób odwiedzających S.C.P. w latach 2001-2003

30000

Styczeń

Luty

25000

Marzec
20000

Kwiecień

Maj

15000

Czerwiec
10000

Lipiec

Sierpień

5000

Wrzesień

Październik

0

2002

2003

Listopad

2001

Grudzień

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli nr 5.

Dane te wskazują na systematyczny wzrost zainteresowania turystyką religijną

w sezonie letnim, ściśle związanym z głównymi uroczystościami. Największa ilość przyjeżdżających odnotowano w czerwcu i lipcu, kiedy odbywają się Papieskie Dni Młodych, uroczystości jubileuszowe związane z rocznicą kanonizacji Kingi i odpust ku jej czci. Centrum posiada bogatą ofertę turystyczną dla ludzi młodych, dając możliwość udziału w organizowanych imprezach turystycznych, zachęcając do aktywnego wypoczynku.

61

Bibliografia

1. Bajorek N., Modlitewnik. Wydawnictwo OO. Franciszkanów Bratni Zew, Stary Sącz 2001.

2. Bar R., żywot Św. Kingi. Wydawnictwo Biblos, Tarnów 1999

3. Barycz H. Historia Starego Sącza od czasów najdawniejszych do 1939 roku. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1979

4. Bukowski T. Stary Sącz i jego Księżna. Wydawnictwo Biblos, Tarnów 1999

- 5.Cebula J. Budowa z uczuciem. Dziennik Polski nr 133, Nowy Sącz 10 06 1999
- 6.Gryźlak P. Małopolskie ołtarze. Dziennik Polski, nr 138, Nowy Sącz 16 VI 1999
- 7.J.L. Kilka słów o Ołtarzu Papieskim. Z grodu Kingi, nr 22, Stary Sącz, marzec 1999
- 8.JAZ. Dar dla papieża-Sądecki Veraicon. Dziennik Polski nr 116, Nowy Sącz, 20. 05.1999
- 9.Kiryk F. Historia Starego Sącza 1939-1980, t II. Wydawnictwo Secesja, Kraków 1995
- 10.Kondracki J. Geografia fizyczna Polski. PWN, Warszawa 1980
- 11.Koneczny F. Święci w dziejach narodu polskiego. Wydawnictwo Michalineum, Kraków 1988
- 12.Kościsz H. Święta Matka Kinga. żywot Świętej Kingi według Jana Długosza. Wydawnictwo Biblos, Tarnów 1999
- 13.Kowalski L , Fischer S. żywot bł. Kingi i dzieje jej kultu. Tarnów 1992
- 14.Kumor R. Skarby. Kurier Starosądecki, nr 142, Stary Sącz czerwiec 2004
- 15.Lelek J. Przed pielgrzymką.... Z Grodu Kingi nr 21, Stary Sącz, luty 1999
- 16.LEŚ. Z miłością i nadzieją Sądecka czeka na Ojca Świętego. Dziennik Polski nr 98, Nowy Sącz 27.04.1999
- 17.Malak H. Zapomniane serce Kingi Wydanie I Veritas London 1960
- 18.Michałowicz – Kubal M. Stary Sącz i okolice. Wydawnictwo Roksana, Krosno 1999
- 19.Nagy A., Laszlo A. Węgiersko-polskie więzi historyczne w X-XVI w. Budapeszt 2003
- 20.Nieżgoda C. Święta Kinga. żywot hagiograficzny. OO. Franciszkanów Bratni Zew, Stary Sącz 1999
- 21.PG. Dwaj panowie Remi- Projektanci ołtarza i Centrum. Dziennik Polski, Nowy Sącz, 15.06 2002

- 62

- 22.Pięta Z. Polskie klaryski pod zaborami i w Księstwie Warszawskim 1772-1815. Warszawa-Rzym 1981
- 23.RK. Z Sącza do Bochni. Kurier Starosądecki nr 112/113, ISSN 1508-9290, Stary Sącz grudzień 2001/ styczeń 2002
- 24.WCH. Powstanie Centrum Pielgrzymkowe. Dziennik Polski nr 2, Nowy Sącz 4 styczeń 2000
- 25.Śmierciak D. Kilka słów na temat SCP im Jana Pawła II Z Grodu Kingi, nr 6, Stary Sącz czerwiec 2001
- 26.Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Stary Sącz opracowana przez Agencję Rozwoju Regionu Krakowskiego

S.A. na zlecenie Urzędu Miasta i Gminy Stary Sącz. Maj 2000.

27.Zaleski W. Święci na każdy dzień. Wydawnictwo Salezjańskie. Warszawa 1995.

28.Zimny J. Pani Sądecka. Aktualność Świętej Kingi. Sandomierz 2000.

[1]Adamczyk S, Cebula J. Ojciec Święty na Sądeckiej Ziemi. SM Pres, Nowy Sącz 1999

[2]<http://www.starysacz.pl>

Spis tabel: Str.

Tab. 1. Najważniejsze cechy populacji Miasta i Gminy Stary Sącz 8

Tab. 2. Struktura ludności miasta i gminy 8

Tab. 3. Statystyka bezrobocia wg wykształcenia 9

Tab. 4. Zestawienie dla grupy bezrobotnych w wieku 18-34 lat 11

Tab. 5. Ilość osób odwiedzających SCP w latach 2001-2003 58-59

Spis wykresów:

Wykres 1. Wielkość bezrobocia wg wieku w gminie 9

Wykres 2. Wielkość bezrobocia wg wieku w mieście 9

Wykres 3. Wielkość bezrobocia wg wykształcenia w gminie 10

Wykres 4. Wielkość bezrobocia wg wykształcenia w mieście 10

Wykres 5. Ilość osób odwiedzających SCP w latach 2001-2003 59

Spis rysunków:

Rys. 1. Plan Ołtarza Papieskiego 44

Rys. 2. Koncepcja zagospodarowania terenu wokół Ołtarza Papieskiego 52

Spis fotografii:

- Fot. 1. Źródełko i kapliczka św. Kingi 30
- Fot.2. Msza kanonizacyjna na Ołtarzu Papieskim 16.06.1999 r 36
- Fot.3. Plac budowy Ołtarza 42
- Fot.4. Budowa Ołtarza 43
- Fot.5. Kopia ołtarza kanonizacyjnego 46
- Fot.6. Obraz kanonizacyjny 46
- Fot.7. Jezus Frasobliwy 47
- Fot.8. Projekt Domu Pielgrzyma 49
- Fot.9. Wybudowana część Domu Pielgrzyma 57

64

METRYCZKA:

Autor:

Anna Chochorowska

Tytuł pracy:

„Centrum Pielgrzymowania im. Jana Pawła II w Starym Sączu”

Specjalność:

Ekonomika turystyki

Tryb studiów:

Dzienne

Forma studiów:

Licencjat

Promotor:

Dr hab. inŜ. Witold Niemiec

Edytor:

MS Word 2000

Liczba stron:

62, liczba pozycji literatury: 30, wykresów: 5,

rysunków 2,

tabel: 5, fotografii: 9

Wykaz plików: (nazwa, rozmiar, data utworzenia, zawartość):

PRACA. DOC
29. 56004.06.2004

README.TXT 1.42 02.06.2004

TYTUŁY ROZDZIAŁÓW:

1. Stary Sącz- lokalizacja, położenie, ludność
2. Rys historii Starego Sącza
3. Sądeckie Centrum Pielgrzymowania
4. Podsumowanie i wnioski

STRESZCZENIE PRACY:

W pracy przedstawiona została historia Starego Sącza od czasów lokacji przez Bolesława Wstydlwego i Kingę w pierwszej połowie XIII w na prawie magdeburskim do czasów współczesnych. Zmiany gospodarcze i społeczne związane z sytuacją polityczną państwa. Świąt św. Kingi oraz rola założonego przez nią klasztoru. Opisano rozwój kultu Pani Sądeckiej, który przyczynił się do jej kanonizacji oraz powstanie Sądeckiego Centrum Pielgrzymowania na pamiątkę pobytu Jana Pawła II w Starym

Sączu. Działalność stowarzyszenia, które zajmuje się zagospodarowaniem terenu wokół

Ołtarza Papieskiego, organizowaniem imprez turystycznych, rozbudową zaplecza turystycznego w celu zwiększenia atrakcyjności miasta. Plany samorządu terytorialnego i stowarzyszenia w zagospodarowaniu turystycznym miasta i okolic.

